ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତମନୋହରଃ ।

ଶ୍ରୀ ଗୋବିନ୍ଦ ରଥେନ ସଂଶୋଧିତଃ

ପ୍ରକାଶିତଞ୍ଚ ।

ସ୍ୱସ୍ତି ପ୍ରଜାଭ୍ୟଃ ପରିପାଳୟନ୍ତୁ
ନ୍ୟାଯ୍ୟେନ ମାର୍ଗେଣ ମହୀଂ ମହୀଶାଃ
ଗୋ ବ୍ରାହ୍ମଣେଭ୍ୟଃ ଶୁଭମସ୍ତୁ ନିତ୍ୟଂ
ଲୋକାଃ ସମସ୍ତାଃ ସୁଖିନୋ ଭବନ୍ତୁ ।

ପ୍ରଥମ ସଂସ୍କରଣ ।

Printed at the Union Printing Works
by P. C. Mundul,
CUTTACK.
1915.

[redacted]

NATIONAL LIBRARY
No. 2202
Date 31-12-52
CALCUTTA

ସୂଚୀପତ୍ରଂ ।

ଇତି ସୂଚୀପତ୍ରଂ ସମାପ୍ତଂ ।

ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତମନୋହରଃ ।

ମଙ୍ଗଳାଚରଣଂ ।

ଶ୍ରୀମତ୍ ମୁରାରିମିଶ୍ରେଣ କୃଷ୍ଣମିଶ୍ରସ୍ୟ ସୂନୁନା ।
କ୍ରିୟତେ ବ୍ୟବହାରାର୍ଥଂ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତମନୋହରଂ । ୧ ।

ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଶବ୍ଦାର୍ଥଃ ।

ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ନାମ ଭବିଷ୍ୟଦ୍ଦୁଃଖୋତ୍ପାଦକାଧର୍ମ୍ମବିନାଶକାରି କାର୍ଯ୍ୟବିଶେଷଃ । ତଚ୍ଚ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତବିଷୟେ ଗୁରୁହାଦୌ ମହାପାତକିତ୍ୱଂ ନିରୂପ୍ୟତେ । ଅଥାହତୁଃ ବିଶ୍ୱାମିତ୍ରକଶ୍ୟପୌ—

ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ନଚ ହନ୍ତବ୍ୟୋ ସର୍ବପାପେଷ୍ୱବସ୍ଥିତୈଃ ।
ବ୍ରାହ୍ମଣୈଃ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣହରଣଂ ନ କର୍ତ୍ତବ୍ୟଂ କଥଞ୍ଚନ । ୨ ।
ଗୁରୁପତ୍ନୀଂ ନ ଗଚ୍ଛେତ୍ତୁ ନ ଚ ତୈଃ ସଙ୍ଗମାଚରେତ୍ ।
ମହାପାତକସଂଜ୍ଞା ତୁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟୈଷା ମନୀଷିଭିଃ । ୩ ।

ବ୍ରହ୍ମବଧ ନିରୂପଣଂ ।

ବଧୋ ନାମ ପ୍ରାଣୋତ୍କ୍ରାନ୍ତିକାରକବ୍ୟାପାରବିଶେଷଃ । ତଥା ଅଗ୍ନିପୁରାଣେ—

ସ୍ୟାତ୍ ପ୍ରାଣବିୟୋଗଫଲକବ୍ୟାପାରଂ ହନନଂ ସ୍ମୃତଂ । ୪ ।

ସ ଚ ଦ୍ୱିବିଧଃ । କାମକୃତୋଽକାମକୃତଶ୍ଚ । ଅନ୍ୟୋ ଦ୍ୱିବିଧଃ । ସଗୁଣବ୍ରାହ୍ମଣବଧୋ ନିର୍ଗୁଣବ୍ରାହ୍ମଣବଧଶ୍ଚ ।

ଅଦ୍ୟେ ଅଂଥ ଭବିଷ୍ୟପୁରାଣେ—

ସଗୁଣେ ନିହତେ କାମାନ୍ନିଷ୍କୃତିର୍ନ ବିଧୀୟତେ ।
ସଗୁଣଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ବାଲଂ ମାତରଂ ପିତରଂ ଗୁରୁଂ । ୫ ।
ଯୋହନ୍ୟାଦ୍ ବୁଦ୍ଧିପୂର୍ବଂ ତୁ ଭବେତ୍ତସ୍ୟ ପ୍ରବାସନଂ । ୬ ।

ପ୍ରବାସନମିତି ପ୍ରାଣପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ । ମନୁରପି—

କାମତୋ ବ୍ରାହ୍ମଣବଧେ ନିଷ୍କୃତିର୍ନ ବିଧୀୟତେ । ୭ ।

ବ୍ୟାସୋଽପି—

କାମତୋ ବ୍ରାହ୍ମଣବଧେ ଜୀବତୋ ନାସ୍ତି ନିଷ୍କୃତିଃ । ୮ ।

ଅଙ୍ଗିରାଃ—କାମକାରାନ୍ମୃତେ ।

ଶରୀରଂ ନ ଦହେଦ୍ ଯାବଦ୍ ବ୍ରହ୍ମହା ପାପକୃତ୍ତମଃ ।
ତାବତ୍ତସ୍ୟ ନ ଶୁଦ୍ଧିଃ ସ୍ୟାଦ୍ ଭଗବାନ୍ ମନୁରବ୍ରବୀତ୍ । ୯ ।

ପ୍ରାଣାନ୍ତିକଂ ଯତ୍ତୁ ପ୍ରୋକ୍ତଂ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ମନୀଷିଭିଃ ।
ତତ୍ତୁ କାମକୃତଂ ପ୍ରାହ୍ୟ ବିଜ୍ଞେୟଂ ନାତ୍ର ସଂଶୟଃ । ୧୦ ।

ଆଦିତ୍ୟପୁରାଣେ—ଅକାମକୃତେ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ । କାମକୃତେ ମରଣମେବ । ତଥାହ—

ଅକାମତଃ କୃତା ଶୁଦ୍ଧିଃ କାମତୋ ମରଣାନ୍ତିକୀ । ୧୧ ।

କାମକୃତଲକ୍ଷଣମାହ- ହାରୀତଃ—

ମନସା ସଂକଳ୍ପୟତି ବାଚା ବଦତି କର୍ମଣା କରୋତି ଇତି କାମକୃତଂ । ଦ୍ୱିତୀୟପକ୍ଷେ କାମକୃତନିର୍ଗୁଣ ବ୍ରାହ୍ମଣବଧମାହ ଭବିଷ୍ୟପୁରାଣେ—

ଜାତିମାତ୍ରେ ହତେ ବିପ୍ରେ କାମତୋ ଯଦ୍ଭବେଚ୍ଛୃଣୁ ।
ତଦେବ ଦ୍ୱାଦଶବର୍ଷାଣି କୃତ୍ୱା ଶବଶିରୋଧ୍ୱଜଂ । ୧୨ । ଇତି ।

ଅକାମକୃଦ୍ ବ୍ରାହ୍ମଣବଧୋଽପି ଦ୍ୱିବିଧଃ । ସଗୁଣବ୍ରାହ୍ମଣବଧୋ ନିର୍ଗୁଣବ୍ରାହ୍ମଣବଧଶ୍ଚ । ଅଦ୍ୟେ ଅଥ ଭବିଷ୍ୟପୁରାଣେ—

ହନନେ ଗୁଣଯୁକ୍ତସ୍ୟ ଏତଦେବ ପ୍ରକୀର୍ତ୍ତିତଂ ।
ଅକାମତଃ ସ୍ମରଣେଷ୍ଣୁ ତ୍ରିହିନ୍ଦ୍ର ଗୌତମାଦଭିଃ । ୧୩ ।

ଏତଦେବ ଦ୍ୱାଦଶବାର୍ଷିକଂ ।

ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ହତ୍ୱା ଜାତମାତ୍ରଗୁଣାନ୍ୱିତଂ ।
ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତମିଦଂ କୁର୍ଯ୍ୟାଦେବଂ ପାପବିଶୁଦ୍ଧୟେ । ୧୪ ।
ବ୍ରହ୍ମହା ଦ୍ୱାଦଶାବ୍ଦାନି କୁଟୀଂ କୃତ୍ୱା ବନେ ବସେତ୍ ।
ଅବୁଦ୍ଧିପୂର୍ବଂ ଭିକ୍ଷାଶୀ କୃତ୍ୱା ଶବଶିରୋଧ୍ୱଜଂ । ୧୫ । ଇତି ।

ଦ୍ୱିତୀୟେହ୍ୟାହ-ଭବିଷ୍ୟେ—

କପାଲୀ ଦେବଶାର୍ଦ୍ଦୂଲ ଭିକ୍ଷାଶୀ ପାପଶୁଦ୍ଧୟେ ।
ହତ୍ୱା ଚେଦ୍‌ଗୁଣବାନ୍ ଧୀରେ ଅକାମାନ୍ନିର୍ଗୁଣୋ ହତଃ । ୧୬
ବ୍ରହ୍ମହା ଦ୍ୱାଦଶାବ୍ଦାନି କୁଟୀଂ କୃତ୍ୱା ବନେ ବସେଦତି । ୧୬ ।

ଏତେନ ଦ୍ୱାଦଶବର୍ଷୈଃ ଷଣ୍ଣବତ୍ୟଧିକଶତତ୍ରୟଂ ପ୍ରାଜାପତ୍ୟାନି ଭବନ୍ତି, ତାସ୍ୟୈନ ତତ୍ତରଣାଶକ୍ତୌ ଷଣ୍ଣବତ୍ୟଧିକଶତତ୍ରୟଧେନବୋ ଦାତବ୍ୟାଭବେ ଇତି । ଇଦଂ ଦ୍ୱାଦଶବାର୍ଷିକଂ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ସାକ୍ଷାଦ୍ଧନ୍ତୁରେବାକାମକୃତସ୍ୟ । ସାକ୍ଷାଦ୍‌ବଧପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତମୁକ୍ତ୍ୱା ତଦନ୍ୟତ୍ର ତ୍ରାଦଧଃ କର୍ତ୍ତୃଃ ପଞ୍ଚପ୍ରକାର ବଧମାହ—

ସଂକ୍ଷେପାର୍ଥସ୍ତୁ ସାକ୍ଷାଦ୍‌ବଧକର୍ତ୍ତୃ ପ୍ରଯୋଜ୍ୟ ଅନୁଗ୍ରାହକନିମିତ୍ତିରୂପ କାରଣଭେଦାତ ପଞ୍ଚପ୍ରକାରୋ ବଧଃ ।

ସାକ୍ଷାଦ୍‌ବଧକର୍ତ୍ତୃ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତମୁକ୍ତଂ । ପ୍ରଯୋଜକସ୍ୟ ବଧଭାଗିତ୍ୱମାହ—ଆଗ୍ନେୟ ପୁରାଣେ—

ସ୍ୱଗାଦେ ଶାସ୍ତ୍ରମାଦାୟ ସ୍ୱତଃ ପରତ ଏବ ବା ।
ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଘାତୟେଦ୍ ଯସ୍ତୁ ସ ଭବେଦ୍ ବ୍ରହ୍ମଘାତକଃ । ୧୮ ।

ଅଥ ପରତ ଇତ୍ୟାଦିନାନୁଗ୍ରାହକସ୍ୟ ବଧଭାଗିତ୍ୱମାହ ମନୁଃ—

ବହୂନାମେକକାର୍ଯ୍ୟାଣାଂ ସର୍ବେଷାଂ ଶସ୍ତ୍ରଧାରିଣାଂ ।
ଯଦ୍ୟେକୋ ଘାତକସ୍ତେଷାଂ ସର୍ବେଷାଂ ପାତକଃ ସ୍ମୃତଃ ।୧୯

ଅନୁମନ୍ତୁରପି ବଧତ୍ରୈବିଧ୍ୟମାହ—ଆପସ୍ତମ୍ବଃ— ଯୋଜୟିତା ଅନୁମନ୍ତା କର୍ତ୍ତେତି । ଅତ୍ର ଧର୍ମାନୁଗ୍ରାହକଂ ନବବାର୍ଷିକଂ କୁର୍ଯ୍ୟାତ୍ । ପ୍ରୟୋଜକଂ ତୁ ଷଡ୍‌ବାର୍ଷିକଂ । ଅନୁମନ୍ତା ପୁନଃ ସାର୍ଦ୍ଧଂ ଚତୁର୍ବାର୍ଷିକମିତି କ୍ଷୋଦେନୈବଃ । ନିମିତ୍ତତ୍ୱେଽପି ବଧସ୍ତ୍ରୈବିଧ୍ୟମାହ—ବୃଦ୍ଧଃ—

ଆକ୍ରୁଷ୍ଟସ୍ତାଡ଼ିତୋ ବାପି ଧନୈର୍ବା ପରିପୀଡ଼ିତଃ ।
ଯମୁଦ୍ଦିଶ୍ୟ ତ୍ୟଜେତ୍ ପ୍ରାଣାଂସ୍ତମାହୁର୍ବ୍ରହ୍ମଘାତକଂ । ୧୦ ।
ଜ୍ଞାତିମିତ୍ରକଳତ୍ରାର୍ଥଂ ସୁହୃତ୍କ୍ଷେତ୍ରାର୍ଥମେବ ବା ।
ଯମୁଦ୍ଦିଶ୍ୟ ତ୍ୟଜେତ୍ ପ୍ରାଣାଂସ୍ତମାହୁର୍ବ୍ରହ୍ମଘାତକଂ । ୧୧ ।

ଯଦ୍ୟପି ସାକ୍ଷାଦନୁକ୍ତେବ ବ୍ରହ୍ମଘାତକତ୍ୱଂ ବକ୍ତୁମୁଚିତଂ ତଥାପି ତତ୍ର ମୁଖ୍ୟଗୌଣଭେଦେନ ବ୍ୟବସ୍ଥାତବ୍ୟାଃ । ତତ୍ର ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତାନୁକଳ୍ପତ୍ୱାତ୍ । ଭବିଷ୍ୟ ପୁରାଣେଽପି—

ସମ୍ଭେ. ଯଦବା ବିପ୍ରୋ ଦହ୍ୟମାନଂ ମୃତୌ ଗୁରୁଃ ।
ନିର୍ଗୁଣଃ ସହସା କ୍ରୋଧାଦ୍ ଗୃହକ୍ଷେତ୍ରାଦିତୋ ଗତେ । ୧୧ ।
ତ୍ରୈବାର୍ଷିକଂ ବ୍ରତଂ କୁର୍ଯ୍ୟାଦ୍ ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟଂ ଚରେଦ୍ବନେ ।
ଏବଂ ଶୁଦ୍ଧିମବାପ୍ନୋତି ହତ୍ୱା ବିପ୍ରୋ ମୃତୋ ଯଦ । ୧୩ ।

ସମ୍ଭବମିତି । ଅନ୍ୟାଯ୍ୟେନ ଗୃହୀତଧନଭୂମ୍ୟାଦିକଂ ପୁରୁଷଂ ପ୍ରତି ଯଦ କ୍ରୋଧାତ୍ ଶସ୍ତ୍ରୋଦ୍ବନ୍ଧନାଦିନା ଯମୁଦ୍ଦିଶ୍ୟ ଆତ୍ମାନଂ ବିପ୍ରୋ ହନ୍ୟାତ୍ ଏତଦ୍ଧନନିମିତ୍ତତ୍ୱାତ୍ ବ୍ରହ୍ମହା ଇତି ବ୍ୟପଦିଶ୍ୟତେ । ନ ତୁ ମୁଖ୍ୟତ୍ୱେନ ବ୍ରହ୍ମବଧଜନକତ୍ୱେଽପ୍ୟମିତି ଗୌଣ ଏବ । ସୁମନ୍ତୁଃ—

ତିରସ୍କୃତୋ ଯଦା ବିପ୍ରୋ ହତ୍ୱାତ୍ମାନଂ ମୃତୋ ଯଦ ।
ନିର୍ଗୁଣଃ ସହସା କ୍ରୋଧାଦ୍ ଗୃହେ କ୍ଷେତ୍ରାଦିକାରଣାତ୍ । ୧୪ ।
ତ୍ରୈବାର୍ଷିକଂ ବ୍ରତଂ କୁର୍ଯ୍ୟାତ୍ ପ୍ରତିଲୋମାଂ ସରସ୍ୱତୀଂ ।
ଗଚ୍ଛେଦ୍ ବାପି ବିଶୁଦ୍ଧ୍ୟର୍ଥଂ ତସ୍ୟାପଦ୍ୟେତ କିଲ୍ବିଷଂ । ୧୫ ।

ଏକବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ୟ ଯୁଗପଦନେକବ୍ରାହ୍ମଣବଧେ ବିଶେଷମାହ—ଭବିଷ୍ୟପୁରାଣେ—

ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ହତ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣାନଥବା ବହୂନ୍ ।
ନିହତ୍ୟ ଯୁଗପଦ୍‌ଗ୍ରାମ ଏକଂ ପ୍ରାଣାନ୍ତିକଂ ଚରେତ୍ । ୨୬ ।
କିଂ ଭୂୟଃ ଶୂରଶାର୍ଦ୍ଦୂଲ ବିଶେଷଂ ବଦତଃ ଶୃଣୁ ।
ବୁଦ୍ଧିପୂର୍ବା ବୁଦ୍ଧିପୂର୍ବଂ ବଦତଂ ଶୃଣୁ ପୁତ୍ରକ । ୨୭ ।
ଅକାମତୋ ଯଦା ହନ୍ୟାଦ୍ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ମାନବୋ ଗୁରୁଃ ।
ଚରେଦ୍ ବନେ ତଦା ଘୋରେ ଯାବତ୍ ପ୍ରାଣପରିକ୍ଷୟଃ । ୨୮ ।

ବନେ କ୍ଷୟାନ୍ତମେବ ।

କାମତସ୍ତୁ ଯଦା ହନ୍ୟାଦ୍ ବ୍ରାହ୍ମଣାନ୍ ମୁନିସତ୍ତମ ।
ତଦାତ୍ମାନଂ ଦହେଦଗ୍ନୌ ବଧ୍ୟନା ଯେନ ଚକ୍ଷୁଣ । ୨୯ ।

ମନୁଦେବଲୌ—

ବଧଃ ପ୍ରାଥମିକା ଯସ୍ମାତ୍ ଦ୍ୱିତୀୟେ ଦ୍ୱିଗୁଣୋ ଭବେତ୍ ।
ତୃତୀୟେ ତ୍ରିଗୁଣଃ ପ୍ରୋକ୍ତଶ୍ଚତୁର୍ଥେ ନାସ୍ତି ନିଷ୍କୃତିଃ । ୩୦ ।

ଏନପି ଗୁରୁଣି ଲଘୂନୀତି ଗୌତମବଚନାନ୍ନାହ—
ଯଦା ଦ୍ୱାଦଶବର୍ଷପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତପ୍ରାକାପତ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନମୁକ୍ତଂ କାଷ୍ଠଭୂତେଽପି ଅଗ୍ନିପ୍ରବେଶସ୍ୟୈକରୂପପାପଭ୍ରାଦାବୃତ୍ତିସମ୍ଭବାତ୍ ।

ଅତତାୟିଲକ୍ଷଣମାହ—

ମତ୍ସ୍ୟପୁରାଣେ—

ଗୃହକ୍ଷେତ୍ରାପହର୍ତ୍ତାରଂ ତଥା ପତ୍ନ୍ୟଭିଗାମିନଂ ।
ଅଗ୍ନିଦଂ ଗରଦଂ ଚୈବ ତଥାଭ୍ୟୁଦ୍ୟତାୟୁଧଂ । ୩୧ ।
ଅଭିଚାରଂ ଚ କୁର୍ବାଣଂ ରାଜଗାମି ଚ ପୈଶୁନଂ ।
ଏତେ ହି କଥିତା ଲୋକେ ଧର୍ମଜ୍ଞୈ ରାତତାୟିନଃ । ୩୨ ।

ରାଜଗାମି ଚ ପୈଶୁନମିତ୍ୟସ୍ୟ ନହି ରାଜଗତପୈଶୁନ୍ୟକଥନମାତ୍ରେଣ ତତ୍‌କାତତାୟିତ୍ୱଂ କିନ୍ତୁ ଯଦଭିଧାନେ ପ୍ରାଣବିୟୋଗୋ ଭବତି ସ ବିବକ୍ଷିତ ଏବ ମନୁରପି ।

ଅଗ୍ନିଦୋ ଗରଦଶ୍ଚୈବ ଶସ୍ତ୍ରପାଣିର୍ଧନାପହଃ ।
କ୍ଷେତ୍ରଦାରାପହାରୀ ଚ ଷଡେତେ ଆତତାୟିନଃ । ୩୩ ।
ଆତତାୟିନମାୟାନ୍ତଂ ବେଦବେଦାଙ୍ଗପାରଗଂ ।
ଜିଘାଂସନ୍ତଂ ଜିଘାଂସୀୟାନ୍ନ ତେନ ବ୍ରହ୍ମହା ଭବେତ୍ । ୩୪ ।

ମନୁଃ—

ଗୁରୁଂ ବା ବାଲବୃଦ୍ଧୌ ବା ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ବା ବହୁଶ୍ରୁତଂ ।
ଆତତାୟିନ ମାୟାନ୍ତଂ ହନ୍ୟାଦେବାବିଚାରୟନ୍ । ୩୫ ।

ଇତି ମନୁବାକ୍ୟସ୍ୟ କା ଗତିଃ ଉଚ୍ୟତେ । ଇଦଂ ତୁ ଅର୍ଥଶାସ୍ତ୍ରଂ । ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ନ ହନ୍ତବ୍ୟ ଇତି ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ରଂ । ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ରାର୍ଥଶାସ୍ତ୍ରୟୋର୍ବିରୋଧେ ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ରାର୍ଥମାଦରଣୀୟଂ ।

ଅର୍ଥଶାସ୍ତ୍ରୋକ୍ତିମୁତ୍ସୃଜ୍ୟ ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ରଂ ସମାଚରେତ୍ । ୩୬ ।

ଇତି ବଚନାତ୍— ପ୍ରବାସ୍ୟନ୍ତମପି କ୍ରମଃ । ସଂଗ୍ରାମବିଷୟମେତତ୍ ବାକ୍ୟଂ । ତେନାୟମର୍ଥୋ ଭବତି । ସଂଗ୍ରାମେ ହନ୍ତୁମୁଦ୍ୟତାୟୁଧଂ ପ୍ରତିପନ୍ଥିନଂ ନ ପୁନରୟଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଃ ସ୍ୟାତ୍ କଥମେନଂ ହନ୍ୟାମିତି ନ ବିଚାରଣା କାର୍ଯ୍ୟା । ତତ୍ର ପଲାୟମାନାଦପକ୍ରାନ୍ତଂ ପ୍ରତି କାରଣତୟା ହନ୍ୟାଦିତି ॥ କାତ୍ୟାୟନଃ—

ବିନାଶହେତୁଂ ମାୟାନ୍ତଂ ହନ୍ୟାଦେବାବିଚାରୟନ୍ ।
ନ ଚ ଦୋଷସ୍ତୁ ହନ୍ତୁଃ ସ୍ୟାଦିତି ଶାସ୍ତ୍ରବିନିଶ୍ଚୟଃ । ୩୭ ।
ଅଭ୍ୟୁକ୍ତସ୍ତୁ ସମାକ୍ରୋଶ ପ୍ରାହତଃ ପ୍ରତିଘାତୟନ୍ ।
ହତ୍ୱାତତାୟିନଂ ଚୈବ ନାପରାଧୀ ଭବେନ୍ନରଃ । ୩୮ ।
ନାତତାୟିବଧେ ହନ୍ତା କିଲ୍ବିଷଂ ପ୍ରାପ୍ନୁୟାତ୍ କ୍ୱଚିତ୍ ।
ବିନାଶାର୍ଥିନମାୟାନ୍ତଂ ଘାତୟନ୍ନାପରାଧ୍ନୁୟାତ୍ । ୩୯ ।
ଶସ୍ତ୍ରଂ ଦ୍ୱିଜାତିଭିର୍ଗ୍ରାହ୍ୟଂ ଧର୍ମୋ ଯତ୍ରୋପରୁଧ୍ୟତେ ।
ଦ୍ୱିଜାତୀନାଂ ଚ ବର୍ଣ୍ଣାନାଂ ବିପ୍ଲବେ କାଳକାରିତେ । ୪୦ ।
ଆତ୍ମନଶ୍ଚ ପରିତ୍ରାଣେ ଦକ୍ଷିଣାନାଂ ଚ ସଙ୍ଗରେ । ୪୧ ।

ଦକ୍ଷିଣାନାଂ ଚ ଦକ୍ଷିଣାଲବ୍ଧଦ୍ରବ୍ୟାଦ୍ୟପହାରନିମିତ୍ତଂ ସଂଗ୍ରାମ ଇତି କେଚିତ୍ । ତଥା—

ଉଦ୍ୟମ୍ୟ ଶସ୍ତ୍ର ମାୟାନ୍ତଂ ଭ୍ରୂଣମପ୍ୟାତତାୟିନଂ ।
ନିହତ୍ୟ ଭ୍ରୂଣହା ନ ସ୍ୟାଦହତ୍ୱା ଭ୍ରୂଣହା ଭବେତ୍ । ୪୨ ।

ଭୀଷ୍ମଃ—

ସଙ୍କଟେ ଜୀବିତଂ ରକ୍ଷେଜ୍ଜୀବନ୍ ପାପଂ ବ୍ୟପୋହତି ।
ବ୍ରତୈଃ କୃଚ୍ଛ୍ରୈ ସ୍ତଥା ଦାନୈ ରିତ୍ୟାହ ଭଗବାନ୍ ଯମଃ । ୪୩

ଅନ୍ୟଥା ଦ୍ରୋଣାଦିବଧେ ପାଣ୍ଡବାନାଂ ବ୍ରହ୍ମବଧଦୋଷଶ୍ରବଣଂ ସ୍ୟାତ୍ ।

ନାତତାୟିବଧେ ଦୋଷୋଽନ୍ୟତ୍ର ଗୋବ୍ରାହ୍ମଣାଦିତି । ୪୪ ।

ସ୍ୱମଲ୍ଲକଲନଂ ସଂଗ୍ରାମବ୍ୟତିରିକ୍ତାତତାୟିବିଷୟଂ । ଯତ୍ତୁ ଦୁଷ୍ଟନିବାରଣାର୍ଥଂ ଉପେକ୍ଷାଦିନା ତାଡ଼ିତାଃ ପୁତ୍ରଭାର୍ଯ୍ୟାଦୟୋ ଯେଷ ବଶାନ୍ ମ୍ରିୟନ୍ତେ ତଦା ତାଡ଼ନକର୍ତ୍ତୁର୍ଜନକାଦେର୍ନ ଦୋଷ ଇତ୍ୟାହ ଭବିଷ୍ୟେ—

ପୁତ୍ରଃ ଶିଷ୍ୟ ସ୍ତଥା ଭାର୍ଯ୍ୟା ଶାସିତା ଶ୍ଚେଦ୍ୱିପଦ୍ୟତି ।
ଶାସ୍ତା ତତ୍ର ନ ଦୋଷେଣ ଲିପ୍ୟତେ ସ୍ୱରସତ୍ତମ । ୪୫ ।

ଅକ୍ରୋଶାଦିବ୍ୟତିରେକେଣ ଯମୁଦ୍ଦିଶ୍ୟ ପ୍ରାଣତ୍ୟାଗଂ କରୋତି ତସ୍ୟ ଦୋଷୋ ନାସ୍ତୀତ୍ୟାହ ନାରଦଃ—

ଅକାରଣଂ ତୁ ଯଃ କଶ୍ଚିଦ୍ ଦ୍ୱିଜଃ ପ୍ରାଣାନ୍ ପରିତ୍ୟଜେତ୍ ।
ତସ୍ୟୈବ ତତ୍ର ଦୋଷଃ ସ୍ୟାନ୍ନତୁ ଯଂ ପରିକୀର୍ତ୍ତୟେତ୍ । ୪୬

ତାଡ଼ିତଃ ପୁରୁଷୋ ଯଦି ତାଡ଼ନାଦିକର୍ତ୍ତୁ ର୍ଧନଦାନାଦିନା ମରଣାତ୍ ପୂର୍ବଂ ତୋଷିତଃ ତଦୋଦ୍ଦେଶେଽପି ତାଡ଼ନାଦିକର୍ତ୍ତୁର୍ଦୋଷ ନାସ୍ତୀତ୍ୟାହ ବୃଦ୍ଧଃ—

ଉଦ୍ଦିଶ୍ୟ କୁପିତୋ ହତ୍ୱା ତୋଷିତଃ ଶ୍ରାବୟେତ୍ପୁନଃ ।
ତସ୍ମିନ୍ ମୃତେ ନ ଦୋଷୋଽସ୍ତି ଦ୍ୱୟୋରୁଚ୍ଛ୍ରାବଣେ କୃତେ ॥

ଇତ ଦ୍ୱୟୋର୍ଜୀବନୟୋ ରକ୍ତତୋ ବନ୍ଧନାଂ ବା ଉଚ୍ଛ୍ରବଣଂ ।
ଏନ ମୃଦି ଶ୍ୟ ପ୍ରାଣାନ୍ ବ୍ୟଜାମୀତି ପୁନଃ ପୁନରୁଦ୍‌ଘୋଷଣଂ ।

ଗୁରୁପ୍ରଯୁକ୍ତ ଶ୍ଚେନ୍ମ୍ରିୟତେ ତ୍ରି କୃଚ୍ଛ୍ରାନାଚରେଦ୍ ଗୁରୁଃ ।୪୮ ।

ସମ୍ବର୍ତ୍ତଃ— ଔଷଧଂ ପଥ୍ୟମାହାରଂ ଦଦ୍ୟାଦ୍ ଗୋବ୍ରାହ୍ମଣାଦଷୁ ।
ଦୀୟମାନେ ବିପତ୍ତିଃ ସ୍ୟାତ୍ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ନ ବିଦ୍ୟତେ ।୪୯ ।

ଏତେନ ଔଷଧାଦୌ କଣ୍ଠଲଗ୍ନେ ଅନ୍ନାଦୌ କଣ୍ଠଲଗ୍ନେ ଯତ ଯଦ ମ୍ରିୟତେ ତଦା ଦୋଷୋ ନାସ୍ତୀତ୍ୟଭିପ୍ରାୟଃ ।

ଦାହଚ୍ଛେଦଶିରାଭେଦଂ ପ୍ରଯତ୍ନୈ ରପି କୁର୍ବତାଂ ।
ପ୍ରାଣସଂତ୍ରାଣସିଦ୍ଧ୍ୟର୍ଥଂ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ନ ବିଦ୍ୟତେ ।୫୦ ।

ବୃହଦ୍ ଯାଜ୍ଞବଲ୍କ୍ୟଃ—

କ୍ରିୟମାଣୋପକାରେ ତୁ ମୃତେ ବିପ୍ରେ ନ ପାତକଂ ।୫୧ ।

ଅନୁଗ୍ରାହକପ୍ରୟୋଜକାଦୀନାଂ ଯେ ତଦନୁଗ୍ରାହକପ୍ରୟୋଜକା ସ୍ତେଷାଂ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ ମାହ ପୈଠୀନସିଃ—

ହନ୍ତା ମନ୍ତ୍ରୋପଦେଷ୍ଟା ଚ ତଥା ସଂପ୍ରତିପାଦକଃ ।
ପ୍ରୋତ୍ସାହକଃ ସହାୟଶ୍ଚ ତଥା ମାର୍ଗାନୁଦେଶକଃ ।୫୨ ।
ଆଶ୍ରୟଃ ଶସ୍ତ୍ରଦାତା ଚ ଭକ୍ତଦାତା ବିକର୍ମିଣାଂ ।
ଉପେକ୍ଷକଃ ଶକ୍ତିମାଂଶ୍ଚ ଦୋଷବକ୍ତାନୁମୋଦକଃ ।୫୩ ।
ଅକାର୍ଯ୍ୟକାରିଣ ସ୍ତେଷାଂ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ପ୍ରକଳ୍ପୟେତ୍ ।
ଯଥାଶକ୍ତ୍ୟନୁରୂପଞ୍ଚ ଦଣ୍ଡଂ ତେଷାଂ ପ୍ରକଳ୍ପୟେତ୍ ।୫୪ ।

କ୍ଷତ୍ରିୟାଦୀନାଂ ବ୍ରାହ୍ମଣବଧେ ବିଶେଷ ମାହ—

କ୍ଷତ୍ରିୟୋ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ହତ୍ୱା ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଦ୍ୱୟଂ ଚରେତ୍ ।
ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତତ୍ରୟଂ ବୈଶ୍ୟୋ ହତ୍ୱା ବିପ୍ରଂ ସୁରାଧିପ ।୫୫ ।
ଶୂଦ୍ରୋବୈ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ହତ୍ୱା ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ଚତୁଷ୍ଟୟଂ ।୫୬ ।

ବର୍ଣ୍ଣୋଽବସ୍ଥାବିଶେଷେଣ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତମାହ— କ୍ରତୁଦକ୍ଷଃ—

ସ୍ତ୍ରୀଣାମର୍ଦ୍ଧଂ ପ୍ରଦାତବ୍ୟଂ ବୃଦ୍ଧାନାଂ ରୋଗିଣାଂ ତଥା ।

ପାଦୋ ବାଳେଷୁ ଦାତବ୍ୟଃ ସର୍ବପାପେଷ୍ୱୟଂ ବିଧିଃ । ୫୭ ।
ଅସଂସ୍କୃତୋ ନରସ୍ତାବଦ୍ ଷୋଡଶୀ ନବତିଜୀବକଃ ।
ଯଥାଶକ୍ତି ପ୍ରକୁର୍ବୀତ ବ୍ରତଂ ଯେଷୁ ନ ଲଭ୍ୟତେ । ୫୮ ।

ଶ୍ୱାମିଶ୍ରଃ—

ଜାତିଶକ୍ତିଗୁଣାପେକ୍ଷଂ ସକୃଦ୍‌ବୁଦ୍ଧିକୃତଂ ତଥା ।
ଅନୁବନ୍ଧାଦିକଂ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ପ୍ରକଳ୍ପୟେତ୍ । ୫୯ ।

ଏତଦ୍ ବାକ୍ୟଦ୍ୱୟଂ ସର୍ବତ୍ର ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ଜ୍ଞାତବ୍ୟଂ । ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ ଗୁରୁଲଘୁ କଳ୍ପନା ନିର୍ଗୁଣସଗୁଣକାମକୃତାକାମକୃତବିଷୟତୟା ବ୍ୟବସ୍ଥାପିତବ୍ୟା । ଯତ ଜଳାଗ୍ନିପ୍ରବେଶାଦିନା ମରଣୋଦ୍ୟତସ୍ୟ କେନାପି ପ୍ରତିବନ୍ଧେନାଗ୍ନିପ୍ରବେଶାଦିକଂ ନ ନିଷ୍ପନ୍ନଂ ତସ୍ୟ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତମାହ— ଯମଃ—

ଜଳାଗ୍ନ୍ୟୁଦ୍‌ବନ୍ଧନଭ୍ରଷ୍ଟାଃ ପ୍ରବ୍ରଜ୍ୟା ନାଶକଚ୍ୟୁତାଃ ।
ବିଷପ୍ରପତନପ୍ରାୟଃ ଶସ୍ତ୍ରଘାତହତାଶ୍ଚ ଯେ । ୬୦ ।
ନ ଚୈତେ ପ୍ରତ୍ୟବସିତାଃ ସର୍ବଲୋକବହିଷ୍କୃତାଃ ।
ଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣେନ ଶୁଧ୍ୟନ୍ତି ତପ୍ତକୃଚ୍ଛ୍ରଦ୍ୱୟେନ ବା । ୬୧ ।

ଯତ୍ତୁ ଶୂଦ୍ରାଦି ବଧକାମସ୍ୟ ପ୍ରମାଦତୋ ଭ୍ରାନ୍ତ୍ୟା ବା ବ୍ରାହ୍ମଣବଧୋ ଜାତସ୍ତତ୍ରାପି ବ୍ରହ୍ମବଧୋକ୍ତପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ କର୍ତ୍ତବ୍ୟମିତି । ଭବଦେବଃ— କ୍ଷିପ୍ତଦଣ୍ଡାଦିନା ହତୋ ଯଦି ଜୀବତି ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ତଦା ତ୍ରୈବାର୍ଷିକଂ ବେଧକଃ କୁର୍ଯ୍ୟାତ୍ । ଅବଧେ ବାର୍ଷିକଂ । ଯତ୍ତୁ କ୍ରୋଧବଶାଦାତ୍ମବଧାର୍ଥଂ ଜଳାଗ୍ନିପ୍ରବେଶୋ ବିଷଭକ୍ଷଣଂ ଦେବକୂଳାଦିଭ୍ୟଃ ପତନଂ ଶସ୍ତ୍ରେଣୋଦରବିଦାରଣଂ ଏବମାଦଦ୍ୟେଷ୍ୱପି ଯଦ ଦୈବାଜ୍ଜୀବତି ତଦାହ—

ଜଳପ୍ରବେଶନାଦିଭିର୍ଭୂତ୍ୱୈତେ ଜୀବନ୍ତି ଦୈବତଃ ।
ତତ୍ର ତ୍ରୈବାର୍ଷିକଂ କୁର୍ଯ୍ୟାଦ୍ ଗୌତମସ୍ୟ ତୁ ସମ୍ମତଂ । ୬୨ ।

ଛାଗଲେୟଃ—ଚିତୃଦିକାମଦାନ୍ ହତ୍ୱା ଅସ୍ମବନ୍ଧୂନ୍ ଦ୍ୱିଜସ୍ତଦା ।

ଗବାଂ ସ୍ୱହସ୍ତଦାନେନ ତତଃ ଶୁଦ୍ଧିମବାପ୍ନୁୟାତ୍ । ୬୩ ।

କ୍ଷତ୍ରିୟାଦୀନାଂ ବ୍ରାହ୍ମଣବଧେ ବିଶେଷ ମାହ—

କ୍ଷତ୍ରିୟୋ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ହତ୍ୱା ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ ଦ୍ୱୟଂ ଚରେତ୍ ।
ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତତ୍ରୟଂ ବୈଶ୍ୟୋ ହତ୍ୱା ବିପ୍ରଂ ସୁରାଧିପ । ୬୪ ।
ଶୂଦ୍ରୋ ବୈ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ହତ୍ୱା ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଚତୁଷ୍ଟୟଂ ।

ବୟୋଽବସ୍ଥାବିଶେଷେଣ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତାଲ୍ପତ୍ୱମାହ—

ଅଶୀତିର୍ଯସ୍ୟ ବର୍ଷାଣି ବାଲୋ ବା ପ୍ୟୂନଷୋଡ଼ଶଃ ।
ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତାର୍ଦ୍ଧମର୍ହନ୍ତି ସ୍ତ୍ରିୟୋ ବ୍ୟାଧିତ ଏବ ବା । ୬୫ ।
ଅନେନ ଦଶବର୍ଷାଦୂର୍ଦ୍ଧ୍ୱଂ ଷୋଡ଼ଶବର୍ଷପର୍ଯ୍ୟନ୍ତଂ ବୋଦ୍ଧବ୍ୟଂ ।

ମନୁଃ—

ସ୍ତ୍ରୀଣାମର୍ଦ୍ଧଂ ପ୍ରଦାତବ୍ୟଂ ବୃଦ୍ଧାନାଂ ରୋଗିଣାଂ ତଥା ।
ପାଦୋ ବାଲେଷୁ ଦାତବ୍ୟଃ ସର୍ବପାପେଷ୍ୱୟଂ ବିଧିଃ ।। ୬୬ ।

ବୃହଦ୍ବିଷ୍ଣୁବଚନେନ 'ବର୍ଷୋଧସ୍ୟାଭିବେଟୈବ ଯେନତ୍ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ପଞ୍ଚଦଶାଦୂର୍ଦ୍ଧ୍ୱବର୍ଷପର୍ଯ୍ୟନ୍ତଂ ବୋଦ୍ଧବ୍ୟଂ ବା ।

ଊନୈକାଦଶବର୍ଷସ୍ୟ ପଞ୍ଚବର୍ଷାଧିକସ୍ୟ ଚ ।
ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ଚରେଦ୍ଭ୍ରାତା ପିତା ବାନ୍ୟଃ ସୁହୃଜ୍ଜନଃ । ୬୭ ।
ଅତୋଽନ୍ୟାଲ୍ପତରସ୍ୟାସ୍ୟ ନାପରାଧୋ ନ ପାତକଂ ।
ଯସ୍ୟ ରାଜନ୍ୟବର୍ଣ୍ଣୋଽସ୍ତି ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ନ ବିଦ୍ୟତେ । ୬୮ ।
ଅଶକ୍ତୋ ଚତୁଷ୍ପାଦୋ ସ୍ତ୍ରୀ ବା ନବନୀଶୀବକଃ ।
ଯଥାଶକ୍ତି ପ୍ରକୁର୍ବୀତ ବ୍ରତଂ ଯେଷୁ ନ ଲଭ୍ୟତେ । ୬୯ ।

ଦକ୍ଷମିଶ୍ରଃ—ଜାତିଶକ୍ତିଗୁଣାପେକ୍ଷଂ ସକୃଦବୁଦ୍ଧିକୃତଂ ତଥା ।
ଅନୁବନ୍ଧାଦିକଂ ଜ୍ଞାତ୍ୱା ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ପ୍ରକଳ୍ପୟେତ୍ । ୭୦ ।

ଅଶୀତିର୍ଯସ୍ୟ ବର୍ଷାଣୀତ୍ୟାରଭ୍ୟ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ପ୍ରକଳ୍ପୟେଦିତ୍ୟନ୍ତଂ ସର୍ବଂ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତସାଧାରଣଂ ବୋଦ୍ଧବ୍ୟଂ ।

ବୃହସ୍ପତିଃ—

କାଷ୍ଠାଦିନା ତାଡ଼ୟିତ୍ୱା ଭଗ୍ନେ ଭେଦେ କୃଚ୍ଛ୍ରମାଚରେତ୍ ।
ଅସ୍ଥିଭେଦେ ତିକୃଚ୍ଛ୍ରଂ ତୁ ପରାକଂ ଶୃଙ୍ଗକର୍ତ୍ତନେ । ୭୧ ।

ବିଷ୍ଣୁଃ — ଅବଗୂର୍ଯ୍ୟ ଚରେତ୍ କୃଚ୍ଛ୍ରମତିକୃଚ୍ଛ୍ରଂ ନିପାତନେ ।
କୃଚ୍ଛ୍ରାତିକୃଚ୍ଛ୍ରଂ କୁର୍ବୀତ ବିପ୍ରସ୍ୟୋତ୍ପାଦ୍ୟ ଶୋଣିତଂ । ୭୨ ।
ଦଣ୍ଡସ୍ପର୍ଶ୍ୟାସ୍ତୁ ଗା ଦଦ୍ୟାଦସ୍ଥିଚ୍ଛେଦେ ଯଦା ଭବେତ୍ । ୭୩ ।
ଅବଗୂର୍ଯ୍ୟ ମରଣାୟୋଦ୍ୟମଂ କୃତ୍ୱେତ୍ୟର୍ଥଃ । ପରାଶରଃ—
ଚତୁର୍ବିଧୋପପନ୍ନସ୍ୟ ବଧବଦ୍ ବ୍ରହ୍ମଘାତକେ ।
ସମୁଦ୍ରସେତୁଗମନଂ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ବିନିର୍ଦ୍ଦିଶେତ୍ । ୭୪ ।

ଗୌତମଃ — ଯତ୍ର ପ୍ରାଣାନ୍ତିକଂ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ମୃତ ସ ମୃତଃ ଶୁଦ୍ଧ୍ୟତି । ତସ୍ମିନ୍ନୁଦକାଦୀନି ପ୍ରେତକାର୍ଯ୍ୟାଣି କୁର୍ଯ୍ୟୁରିତି । ଏବଂ ବାକ୍ୟାନ୍ତରେଷ୍ୱପି ଲଘୁଗୁରୁପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତକଲ୍ପନାନିର୍ଗୁଣସଗୁଣକାମକୃତାକାମକୃଦ୍ବିଷୟତୟା ବ୍ୟବସ୍ଥାପିତବ୍ୟା ।

ଇତି ବ୍ରହ୍ମବଧ ପ୍ରକରଣଂ ସମାପ୍ତଂ ।

ଅଥ ସୁରାପାନ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ତତ୍ର ମନୁଃ—

ଗୌଡ଼ୀ ପୈଷ୍ଟୀ ଚ ମାଧ୍ୱୀ ଚ ବିଜ୍ଞେୟା ତ୍ରିବିଧାଃ ସୁରାଃ ।
ଯଥୈବୈକା ତଥା ସର୍ବା ନ ପାତବ୍ୟା ଦ୍ୱିଜୋତ୍ତମୈଃ । ୭୫ ।

ବ୍ରୀହ୍ୟନ୍ନବିକାରଜ୍ ଗୌଡ଼ୀ । ମାଧ୍ୱୀ ଇକ୍ଷୁ ବିକାର ଇତି ।
ଭବଦେବଃ—ଏତଦପି ଚତୁର୍ବିଧଂ । ବୁଦ୍ଧିପୂର୍ବକାଭ୍ୟାସବିଷୟଂ । ବୁଦ୍ଧିପୂର୍ବସକୃଦ୍ବିଷୟଂ । ଅବୁଦ୍ଧିପୂର୍ବକାଭ୍ୟାସବିଷୟଂ । ଅବୁଦ୍ଧିପୂର୍ବସକୃଦ୍ବିଷୟଂ । ଇତି ।

ଅତ୍ରୈବ ଆହ ବଶିଷ୍ଠଃ—

ଅଭ୍ୟାସେ ତୁ ସୁରାପାନେ ଅଗ୍ନିବର୍ଣ୍ଣାଂ ସୁରାଂ ପିବେତ୍ । ୭୬ ।

ଅତାଗ୍ନିବର୍ଣ୍ଣା ମିତି ସ୍ୱର୍ଗଂ ମତିମନ୍ତବ୍ୟଂ । ଏତତ୍ କାମକାରବିଷୟଂ ଇତି । ବିଜ୍ଞାନେଶ୍ୱରଃ—

ଅଥ ଦ୍ୱିଜ ଇତ୍ୟୁପାଦାନାଦୁପନୀତସ୍ୟୈବ ମରଣାନ୍ତିକପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତମିତି । ଲକ୍ଷ୍ମୀଧରଃ । ଯମୋଽପ୍ୟାହ—

ଅସକୃଦୁପନୀତଃ ପୀତ୍ୱା ବାରୁଣୀଂ ପତତି ଦ୍ୱିଜଃ ।
ମରଣଂ ପୂର୍ବନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟଂ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ବିଧୀୟତେ । ୭୭ ।

ଅନୁପନୀତବିଷୟେ ମାହ—ଦକ୍ଷଃ—

ଭକ୍ଷ୍ୟାଭକ୍ଷ୍ୟେ ତଥା ପେୟେ ବାଚ୍ୟାବାଚ୍ୟେ ତଥାନୃତେ ।
ତସ୍ମିନ୍ କାଲେ ନ ଦୋଷୋଽସ୍ତି ସ ଯାବନ୍ନୋପନୀୟତେ । ୭୮ ।
ଉପନୀତସ୍ୟ ଦୋଷୋଽସ୍ତି କ୍ରିୟମାଣୈର୍ବିଗର୍ହିତୈଃ । ୭୯ ।

ଅତଃ ପଞ୍ଚବର୍ଷାଦଧଃ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତାଭାବଃ । ଅତଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ମେକାଦବର୍ଷପର୍ଯ୍ୟନ୍ତଂ ପାଦମାତ୍ରଂ । ଅତଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱଂ ଷୋଡ଼ଶବର୍ଷପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମର୍ଦ୍ଧପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ । ଅତଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱଂ ଯଥୋକ୍ତପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତମିତି ଭବଦେବେ ପୂର୍ବମୁକ୍ତଂ । ଦ୍ୱିତୀୟେ ମାହ—ଅଙ୍ଗିରାଃ—

ସୁରାପାନଂ ସକୃତ୍ କୃତ୍ୱାପ୍ୟଗ୍ନିବର୍ଣ୍ଣାଂ ସୁରାଂ ପିବେତ୍ । ୮୦ ।

ତୃତୀୟେ ଦ୍ୱାଦଶବାର୍ଷିକଂ ପ୍ରାଜାପତ୍ୟଂ କର୍ତ୍ତବ୍ୟଂ । ତଦାହ—ଯାଜ୍ଞବଲ୍କ୍ୟଃ—

ଚର୍ମବାସା ଜଟୀ ଚାପି ପ୍ରଚରେଦ୍ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ବ୍ରତଂ । ୮୧ ।

ଚତୁର୍ଥେ ଅହ—ବୌଧାୟନଃ—

ଅମତ୍ୟା ତୁ ସୁରାପାନେ କୃଚ୍ଛ୍ରପାଦଂ ଚରିତ୍ୱା ପୁନରୁପନୟନଂ ।

ବଶିଷ୍ଠଃ—

ପ୍ରମାଦାନ୍ମଦ୍ୟମସ୍ପୃଷ୍ଟଂ ସକୃତ୍ ପୀତ୍ୱା ଦ୍ୱିଜୋତ୍ତମଃ ।
ଗୋମୂତ୍ରଯାବକାହାରୋ ଦଶରାତ୍ରେଣ ଶୁଧ୍ୟତି । ୮୨ ।

ଏତଦକାମକୃତୌଷଧଭକ୍ଷଣବିଷୟଂ । ମୁଖମାତ୍ରପ୍ରବେଶବିଷୟଂ ବା । ଦ୍ୱିଜଭାର୍ଯ୍ୟାଂ ପ୍ରତ୍ୟାହ—ମନୁଃ—

ପତତ୍ୟର୍ଦ୍ଧଂ ଶରୀରସ୍ୟ ଯସ୍ୟ ଭାର୍ଯ୍ୟା ସୁରାଂ ପିବେତ୍ ।
ପତିତାର୍ଦ୍ଧଶରୀରସ୍ୟ ନିଷ୍କୃତିର୍ନ ବିଧୀୟତେ । ୮୩ ।

ଉଶନାଃ—ସୁରାପସ୍ୟ ଗନ୍ଧମାଘ୍ରାୟ ଦ୍ବିରାତ୍ରମପ୍ୟ ଘୃତଂ ପ୍ରାଶ୍ୟ ଜପାନ୍ତେ ପୂତୋ ଭବତୀତି । ଏତତ୍ ସ୍ଥୂଲସୂକ୍ଷ୍ମତପାଦିବାକ୍ୟାନି ସଗୁଣନିର୍ଗୁଣସୁରାପାନମୁଖମାତ୍ରପ୍ରବେଶୋଦରପ୍ରବେଶବିଷୟତୟା ବ୍ୟବ-ସ୍ଥାପନୀୟାନି ।

ଇତି ସୁରାପାନ ପ୍ରକରଣଂ ସମାପ୍ତଂ ।

ଅଥ ସୁବର୍ଣ୍ଣସ୍ତେୟପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ତପସାପନୁନୁତ୍ସୁସ୍ତୁ ସୁବର୍ଣ୍ଣସ୍ତେୟଜଂ ମଳଂ ।
ଚୀରବାସା ଦ୍ବିଜୋଽରଣ୍ୟେ ଚରେଦ୍ ବ୍ରହ୍ମହଣୋ ବ୍ରତଂ । ୮୪

ବ୍ରହ୍ମହଣୋ ବ୍ରତଂ—ଦ୍ବାଦଶବାର୍ଷିକଂ । ଭବିଷ୍ୟପୁରାଣେ—

ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ୟ ଗୁଣାଢ୍ୟସ୍ୟ ହୃତ୍ବା ବିପ୍ରସ୍ତୁ ନିର୍ଗୁଣଃ ।
ପ୍ରଭୂତଂ ସ୍ୟାତ୍ ସୁବର୍ଣ୍ଣଂ ଚ ଶୁଧ୍ୟତେ ପତନାଗ୍ନିନା । ୮୫ ।
ହୃତ୍ବା ତୁ କାଞ୍ଚନଂ ବିପ୍ରୋ ଗୁଣିନୋ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ୟ ତୁ ।
ସ୍ବଳ୍ପଂ ଚ ନିର୍ଗୁଣୋ ବିପ୍ରଃ ଶୁଧ୍ୟେଦ୍ବ୍ରହ୍ମହଣୋ ବ୍ରତଂ । ୮୬ ।

ଏତଚ୍ଚ ବୃଦ୍ଧିପୂର୍ବକଷୋଡ଼ଶମାଷାତ୍ମକସୁବର୍ଣ୍ଣାଦ୍ୟପହାରବିଷୟଂ । ମନୁଃ—

ପଞ୍ଚକୃଷ୍ଣଲକୋ ମାଷସ୍ତୈଃ ସୁବର୍ଣ୍ଣସ୍ତୁ ଷୋଡ଼ଶଃ । ୮୭ ।

ଇତ୍ୟନ୍ୟଥା । ସୁବର୍ଣ୍ଣଶବ୍ଦସ୍ୟ ଜାତିପରତ୍ବେ ସର୍ଷପପରିମିତହେମ-ହରଣେଽପି ଦ୍ବାଦଶବାର୍ଷିକପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତାନୁଷ୍ଠାନଂ ସ୍ୟାତ୍ । ଭବିଷ୍ୟପୁରାଣେ—

କ୍ଷତ୍ରିୟସ୍ୟ ଗୁଣାଢ୍ୟସ୍ୟ ହୃତ୍ବା ବିପ୍ରସ୍ତୁ ନିର୍ଗୁଣଃ ।
ଚତୁର୍ଥକାଲେ ଭୁଞ୍ଜାନ ସ୍ତ୍ରିଭିର୍ବର୍ଷୈର୍ବ୍ୟପୋହତି । ୮୮ ।
ନିର୍ଗୁଣସ୍ୟ ତୁ ବିପ୍ରସ୍ୟ ହୃତ୍ବା ନ୍ୟୂନାର୍ଦ୍ଧଂ ଗୁରୁ ।

ଷର୍ଣ୍ମାସ୍ୟଃ ଶ୍ୱଭିର୍ମାସସ୍ତୁ ଚରେଦ୍ ବ୍ରହ୍ମହଣୋବ୍ରତଂ । ୮୯ ।
ବୃଦ୍ଧିପୂର୍ବକବଧସ୍ୟୈତତ୍ । ଷଟ୍ତ୍ରିଂଶନ୍ମତେ—
ବାଲାଗ୍ରମାତ୍ରେ ପ୍ରହୃତେ ପ୍ରାଣାୟାମଂ ସମାଚରେତ୍ ।
ଲେଖମାତ୍ରେଣ ଚ ତଥା ପ୍ରାଣାୟାମତ୍ରୟଂ ବୁଧଃ । ୯୦ ।
ରାଜସର୍ଷପମାତ୍ରେ ତୁ ପ୍ରାଣାୟାମଚତୁଷ୍ଟୟଂ ।
ଗାୟତ୍ର୍ୟଷ୍ଟସହସ୍ରଂ ଚ ଜପେତ୍ ପାପବିଶୁଦ୍ଧୟେ । ୯୧ ।
ଗୌରସର୍ଷପମାତ୍ରେ ଚ ଗାୟତ୍ରୀଂ ବେଦଗାଂ ଚରେତ୍ ।
ଯବମାତ୍ରେ ସୁବର୍ଣ୍ଣସ୍ୟ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ଦିନତ୍ରୟଂ । ୯୨ ।
ସୁବର୍ଣ୍ଣକୃଷ୍ଣଲଂ ଚୈକମପହୃତ୍ୟ ଦ୍ୱିଜୋତ୍ତମଃ ।
କୁର୍ଯାତ୍ ସାନ୍ତପନଂ କୃଚ୍ଛ୍ରଂ ତତ୍ପାପସ୍ୟାପନୁତ୍ତୟେ । ୯୩ ।
ଅପହୃତ୍ୟ ସୁବର୍ଣ୍ଣସ୍ୟ ମାଷମାତ୍ରଂ ଦ୍ୱିଜାତୟଃ ।
ଗୋମୂତ୍ରଯାବକାହାର ସ୍ତ୍ରିଭିର୍ମାସୈର୍ବିଶୁଧ୍ୟତି । ୯୪ ।
ସୁବର୍ଣ୍ଣସ୍ୟାପହରତୋ ବତ୍ସରଂ ଯାବକୀ ଭବେତ୍ ।
ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱଂ ପ୍ରାଣାନ୍ତିକଂ ଜ୍ଞେୟମଥ ବ୍ରହ୍ମହଣୋ ବ୍ରତଂ । ୯୫ ।
ସର୍ବେଷାଂ ଧାତୁଲୋହାନାଂ ସପ୍ତାହଂ ଚ ସମାଚରେତ୍ ।
ଧାନ୍ୟାନାଂ ହରଣେ କୃଚ୍ଛ୍ରଂ ତୈଲାଜ୍ୟମୈନ୍ଦବଂ ସ୍ମୃତଂ ।
ରତ୍ନାନାଂ ହରଣେ ବିପ୍ରଶ୍ଚରେଚ୍ଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣବ୍ରତଂ । ୯୬ ।

ଇଦଂହରଣଂ ସ୍ୱଳ୍ପମୂଲ୍ୟବିଷୟଂ । ଐନ୍ଦବଂ-ଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣଂ ଜପ—
ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତମାହ—ଦକ୍ଷଃ—

ଗାୟତ୍ର୍ୟା ଦଶସାହସ୍ରଜପେନ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣହୃନ୍ନରଃ ।
ତ୍ରିରାତ୍ରୋପୋଷିତସ୍ୟାନ୍ତେ ଦଦ୍ୟାଦ୍ଧେନୁଂ ପୟସ୍ୱିନୀଂ । ୯୭ ।

ଗାୟତ୍ରୀଦଶସହସ୍ରଜପେନ ସୁବର୍ଣ୍ଣସ୍ତେୟକୃତ୍ତ୍ରିରାତ୍ରୋ—
ପୋଷିତଃ କର୍ମଣୋଽନ୍ତେ ଚ ପୟସ୍ୱିନୀଂ ଧେନୁଂ ଦଦ୍ୟାତ୍ । ତଦଜ୍ଞା—
ନତଃ ସୁବର୍ଣ୍ଣସ୍ତେୟକୃତ୍ ତ୍ରିରାତ୍ରୋପବାସପୂର୍ବକଂ ଗାୟତ୍ର୍ୟା ଦଶ
ସହସ୍ରାଣି ସଙ୍କଳ୍ପ୍ୟ ଜପିତବ୍ୟାନି । ଦକ୍ଷଃ—

ଦତ୍ତ୍ୱୈବାପହୃତଂ ଦ୍ରବ୍ୟଂ ଧନିକସ୍ୟାପ୍ୟୁପାୟତଃ ।
ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ତତଃ କୁର୍ଯ୍ୟାତ୍ କଲୁଷସ୍ୟାପନୁତ୍ତୟେ । ୯୮ ।

ବ୍ରହ୍ମସ୍ୱାପହାରେ ତଦ୍ଧନଂ ସ୍ୱାମିନେ ପ୍ରକାରାନ୍ତରେଣାପି ଦତ୍ତ୍ୱା ଶୁଧ୍ୟତ୍ୟାହ— ବୃହସ୍ପତିଃ—

ଚୋରଃ ଶୁଧ୍ୟତି ମୁକ୍ତୋପ୍ୟୈଃ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତୈଶ୍ଚ ପାତକଂ ।
ବ୍ରହ୍ମସ୍ୱାପହର୍ତ୍ତା ସର୍ବୈ ସ୍ତମଦତ୍ତ୍ୱା ନ ଶୁଧ୍ୟତି । ୯୯ ।

ଇତି ସୁବର୍ଣ୍ଣସ୍ତେୟ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଅଥ ଗୁରୁତଳ୍ପ ଗମନ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ତଦ୍ଦ୍ୱିଧଃ । ବୁଦ୍ଧିପୂର୍ବକ ମବୁଦ୍ଧିପୂର୍ବକଂ ଚ । ଆଦ୍ୟେ ପ୍ରାଣାନ୍ତିକ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ ମାହ— ମନୁଃ—

ଗୁରୁତଳ୍ପଗୋଽଭିଭାଷ୍ୟୈନସ୍ତପ୍ତେ ସ୍ୱପ୍ୟାଦୟୋମୟେ ।
ସୂର୍ମୀଂ ଜ୍ୱଳନ୍ତୀମାଶ୍ଳିଷ୍ୟ ମୃତ୍ୟୁନା ସ ବିଶୁଧ୍ୟତି । ୧୦୦ ।

ଅଭିଭାଷ୍ୟ ଏନ ଇତି । ଏନଃ- ସ୍ୱକୃତଂ ପାପଂ । ଅଭିଭାଷ୍ୟ— କଥୟିତ୍ୱା ଅୟୋମୟେ—ଲୌହମୟେ । ସୂର୍ମ୍ମୀଂ—ଲୌହପ୍ରତିମାଂ ।
ଦ୍ୱିତୀୟ ମାହ— ଶଙ୍ଖଃ—

ଅଧଃଶାୟୀ ଜଟାଧାରୀ ପର୍ଣ୍ଣମୂଳଫଲାଶନଃ ।
ଏକକାଳଂ ସମଶ୍ନନ୍ ବୈ ବର୍ଷେ ତୁ ଦ୍ୱାଦଶେ ଗତେ । ୧୦୧ ।
ରୁକ୍ମସ୍ତେୟୀ ସୁରାପଶ୍ଚ ବ୍ରହ୍ମହା ଗୁରୁତଳ୍ପଗଃ ।
ବ୍ରତେନାନେନ ଶୁଧ୍ୟନ୍ତି ମହାପାତକିନସ୍ତ୍ୱିମେ । ୧୦୨ ।

ଅକାମକୃତପିତୃଦାରଦର୍ଶପ୍ରମିତି—ଦକ୍ଷିଣେନେଶ୍ୱରଃ—ବ୍ୟାସୋଽ-ପ୍ୟାହ—

ମତ୍ତ୍ୱୈ ତଦେବ କୁର୍ବୀତ ଅକାମାଦ୍ଗୁରୁତଳ୍ପଗଃ ।
କାମତୋ ଦ୍ୱିଗୁଣଂ ପ୍ରୋକ୍ତଂ ପୂର୍ବୋକ୍ତେଷୁ ଚ ଯଦୁଚ୍ୟତେ । ୧୦୩ ।

ପୂର୍ବୋକ୍ତେଷୁ ବ୍ରହ୍ମବଧାଦିଷ୍ୱୁଃ । ନନୁ ତୋଽପ୍ୟଂ ଗୁରୁଷଦ୍ୱାର୍ଯ୍ୟ

ଅଥ ଅତିପାତକପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

କାତ୍ୟାୟନଃ—

ଜନନ୍ୟାଶ୍ଚ ଭଗିନ୍ୟାଶ୍ଚ ସ୍ୱସୁତାୟାସ୍ତଥୈବ ଚ ।
ସ୍ନୁଷାୟା ଗମନେନୈବ ବିଜ୍ଞେୟମତିପାତକଂ ।
ଅତିପାତକିନସ୍ତ୍ୱେତେ ପ୍ରବିଶେୟୁର୍ହୁତାଶନଂ । ୧୧୮ ।

ଜନନୀ—ସପତ୍ନୀ ଜନନୀ । ସ୍ୱମାତୃ ଗମନସ୍ୟ ମହାପାତକାନ୍ତଃପତିତତ୍ୱାତ୍ । ଏତଚ୍ଚ ବୁଦ୍ଧିପୂର୍ବକାଭ୍ୟାସବିଷୟଂ । ଅବୁଦ୍ଧିପୂର୍ବକେ ତୁ ସପତ୍ନୀମାତୃଗମନେନ ତ ବାର୍ଷିକମିତି ।

ଇତ୍ୟତିପାତକପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଅଥ ଉପପାତକଗୋବଧପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଯମଃ—କାଷ୍ଠଲୋଷ୍ଟାଶ୍ମଭିର୍ଗାବଃ ଶସ୍ତ୍ରୈର୍ବା ନିହତା ଯଦି ।
ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ କଥଂ ତତ୍ର ଶସ୍ତ୍ରେ ଶାସ୍ତ୍ରେ ବିଧୀୟତେ । ୧୧୯ ।
କାଷ୍ଠେ ସାନ୍ତପନଂ କୁର୍ଯ୍ୟାତ୍ ପ୍ରାଜାପତ୍ୟଂ ତୁ ଲୋଷ୍ଟକେ ।
ତପ୍ତକୃଚ୍ଛ୍ରଂ ତୁ ପାଷାଣେ ଶସ୍ତ୍ରେ ଚୈବାତିକୃଚ୍ଛ୍ରକଂ । ୧୨୦ ।
ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତେ ତତଶ୍ଚୀର୍ଣ୍ଣେ କୁର୍ଯ୍ୟାଦ୍ ବ୍ରାହ୍ମଣଭୋଜନଂ ।
ତ୍ରିଂଶଦ୍ଗାଂ ବୃଷଭଂ ଚୈକଂ ଦଦ୍ୟାଚ୍ଚୈବାସ୍ୟ ଦକ୍ଷିଣାଂ । ୧୨୧

ଏତଦକାମକୃତଗୋବଧପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତବିଷୟମିତି କେଚିତ୍ । ଧେନୁଦକ୍ଷିଣାୟାଂ ତୁ ସାନ୍ତପନେ ଧେନୁଦ୍ୱୟଂ । ବୃଷଭୈକାଧିକତ୍ରିଂଶଦ୍ଗୋଭିଃ ସହ ମିଳିତ୍ୱା ବୃଷଭୈକତ୍ରିଂଶଦ୍ଧେନବୋ ଭବନ୍ତି । ଏବଂ ପ୍ରାଜାପତ୍ୟେ ଏକା ଧେନୁଃ । ତପ୍ତକୃଚ୍ଛ୍ରେ ଧେନୁଦ୍ୱୟଂ । ସର୍ବତ୍ର ତ୍ରିଂଶଦ୍ଗାଂ ବୃଷଭୈକମିତି ସମ୍ବନ୍ଧନୀୟଂ । ବୃଷଭମୂଲ୍ୟଂ ପଞ୍ଚକାର୍ଷାପଣାଃ । ଧେନୁମୂଲ୍ୟଂ ତ୍ରିକାର୍ଷାପଣଂ । ବୃଷଭ ମୂଲ୍ୟଂ ପଞ୍ଚସୁବର୍ଣ୍ଣମିତି ପଣ୍ଡିତସର୍ବସ୍ୱେ । ସୁବର୍ଣ୍ଣଂ—କାର୍ଷାପଣଂ । ଯାଜ୍ଞବଲ୍କ୍ୟଃ—

ତଦଧ୍ୟର୍ଦ୍ଧଂ ସ୍ମୃତଂ ସ୍ତେୟୋଷ୍ୟ ବୃଷଭୈକାଦଶାଶ୍ଚଗାଃ ।

ଅବଦ୍ୟମାନେ ସର୍ବସ୍ୱଂ ବେଦବିଦ୍ଭ୍ୟୋ ନିବେଦୟେତ୍ ।୧୨।

ଇତ୍ୟାଦି ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତାନ୍ତରଂ ଯଦ୍ୟପ୍ୟସ୍ତି ତଥାପି ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଗୁରୁ-ଲଘୁକଳ୍ପନା ସଗୁଣନିର୍ଗୁଣସଧନନିର୍ଦ୍ଧନବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ୱାମିକଗୋବଧବିଷୟ-ତୟା ବ୍ୟବସ୍ଥାପନୀୟା । ବୃଦ୍ଧବିଷ୍ଣୁଃ—

ବିପ୍ରେ ତୁ ସକଲଂ ଦେୟଂ ପାଦୋନଂ କ୍ଷତ୍ରିୟେ ମତଂ ।

ବୈଶ୍ୟେଽର୍ଦ୍ଧଂ ପାଦଶେଷଂ ତୁ ଶୂଦ୍ରଜାତିଷୁ ଶସ୍ୟତେ ।୧୩

ସର୍ବତ୍ର କାମକୃତବଧେ ଦ୍ୱିଗୁଣଂ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ । ସମ୍ବର୍ତ୍ତାପସ୍ତମ୍ବୌ-

ଏକାଚେଦ୍ ବହୁଭିଃ କାଚିଦ୍ ଦୈବାଦ୍ବ୍ୟାପାଦିତା ଭବେତ୍ ।

ପାଦଂ ପାଦଂ ତୁ ହତ୍ୟାୟାଶ୍ଚରେୟୁସ୍ତେ ପୃଥକ୍ ପୃଥକ୍ ।୧୪।

କାମକୃତେତୁ ବହୂନାଂ ହନ୍ତୃଣାଂ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ପ୍ରତ୍ୟେକଂ ।

ବ୍ୟାସଃ—

ଔଷଧଂ ଲବଣଂ ଚୈବ ପୁଣ୍ୟାର୍ଥମପି ଭୋଜନଂ ।

ଅତିରିକ୍ତଂ ନ ଦାତବ୍ୟଂ କାଲେ ସ୍ୱଳ୍ପଂ ତୁ ଦାପୟେତ୍ ।୧୫

ଅତିରିକ୍ତେ ବିପତ୍ତିଃ ସ୍ୟାତ୍ କୃଚ୍ଛ୍ରପାଦୋ ବିଧୀୟତେ ।୧୬।

ବୃହସ୍ପତିଃ—

ଗର୍ଭିଣୀଂ କପିଲାଂ ଦୋଗ୍ଧ୍ରୀଂ କାମଧେନୁଂ ଚ ସୁବ୍ରତାଂ ।

ମୋହାଦ୍ଧନାଦ୍ଘାତୟିତ୍ୱା ଦ୍ୱିଗୁଣଂ ଗୋବ୍ରତଂ ଚରେତ୍ ।୧୭।

ଯମଃ—ପାଦମାପନ୍ନମାତ୍ରେ ତୁ ଦ୍ୱୌପାଦୌ ଗାତ୍ରସମ୍ମିତେ ।

ପାଦୋନଂ କୃଚ୍ଛ୍ରମାଚଷ୍ଟେ ହତ୍ୱା ଗର୍ଭମଚେତନଂ ।୧୮।

ଅପନ୍ନମାତ୍ରେ ପାଦଂ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ । ଏତଚ୍ଚ ଲଗୁଡ଼ାଦ୍ୟପହାରେଣ ଯତ୍ର ଗୌର୍ବତ୍ର ଗର୍ଭମାତ୍ରଂ ପତତି ତଦ୍ବିଷୟଂ ।

ଅଙ୍ଗପ୍ରତ୍ୟଙ୍ଗସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣେ ଗର୍ଭେ ଚେଷ୍ଟାସମନ୍ୱିତେ ।

ଦ୍ୱିଗୁଣଂ ଗୋବ୍ରତଂ କୁର୍ଯ୍ୟାଦେଷା ଗୋଘ୍ନସ୍ୟ ନିଷ୍କୃତିଃ ।୧୯।

ଯଦା ଗୌର୍ମ୍ରିୟତେ ତଦ୍ବିଷୟଂ । ବୃହସ୍ପତିଃ—

ଅତିବୃଦ୍ଧାମତିକୃଶାମତିବାଳାଂ ଚ ରୋଗିଣୀଂ ।
ହତ୍ୱା ପୂର୍ବବିଧାନେନ ଚରେଦର୍ଦ୍ଧବ୍ରତଂ ଦ୍ୱିଜଃ । ୧୩୦ ।
ବ୍ରାହ୍ମଣାନ୍ ଭୋଜୟେତ୍ ଶକ୍ତ୍ୟା ଦଦ୍ୟାଦ୍ଧେମତିଲାଂସ୍ତଥା ।
ହେମାଦ୍ରିତିଲଦାନେନ ନରଃ ପାପାଦ୍ୱିମୁଚ୍ୟତେ । ୧୩୧ ।

ଆପସ୍ତମ୍ବଃ—

ପାଷାଣୈର୍ଲଗୁଡୈର୍ବାପି ଶସ୍ତ୍ରେଣାନ୍ୟେନ ବା ବଳାତ୍ ।
ପାତୟନ୍ତି ଚ ଯେ ଗାବସ୍ତେଷାଂ ସର୍ବଂ ବିଧୀୟତେ । ୧୩୨ ।

ସର୍ବଂ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣବଧପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ । ଆପସ୍ତମ୍ବଃ—

ଦମନେ ଦାମନେ ଚୈବ ସନ୍ଧାନେ ଚୈବ ଯୋଜନେ ।
ସ୍ତମ୍ଭଶୃଙ୍ଖଲପାଶୈଶ୍ଚ ମୃତେ ପାଦୋନମାଚରେତ୍ । ୧୩୩ ।

ଯମଃ—ଦୋହନେ ବାହନେ ଚୈବ ଯୋଜନେ ଶକଟେ ତଥା ।
ସ୍ତମ୍ଭଶୃଙ୍ଖଲପାଶୈର୍ବା ମୃତେ ପାଦୋନମାଚରେତ୍ । ୧୩୪ ।
ହଳେନ ଶକଟେ ଚୈବ ଦୁର୍ବଳଂ ଯୋଽଭିଯୋଜୟେତ୍ ।
ପ୍ରତ୍ୟବାୟେ ସମୁତ୍ପନ୍ନେ ଷଡଭ୍ୟାସୋକ୍ତ ଗୋବଧଃ । ୧୩୫ ।
ଅତିଦୋହାତିବାହାଭ୍ୟାଂ ନାସିକାଭେଦନେନ ତୁ ।
ନଦୀପର୍ବତସଂରୋଧେ ମୃତେ ପାଦୋନମାଚରେତ୍ । ୧୩୬ ।
ଦୀର୍ଘରଜ୍ଜ୍ୱାଦିକେ ଚୈବ ପ୍ରସ୍ତରେ ବୃକ୍ଷଯୋଜନେ ।
ହଳଯୁଗ୍ମକେ ଚୈବ ଦ୍ୱି ପାଦଂ ଚତ୍ର ନିର୍ଦ୍ଦିଶେତ୍ । ୧୩୭ ।
ପାଦମେକଂ ଚରେଦ୍ରୋଧେ ଦ୍ୱୌ ପାଦୌ ବନ୍ଧନେ ଚରେତ୍ ।
ଯୋଷଣେ ପ୍ରାନପାଦଂ ସ୍ୟାଚରେତ୍ ସର୍ବଂ ନିପାତନେ । ୧୩୮ ।

ରୋଧ ଆହାରାର୍ଥଂ—ଗୃହବନ୍ଧଃ । ବନ୍ଧନଂ-ସର୍ବାଙ୍ଗବନ୍ଧନଂ । ଯୋଷଣମଲ୍ପପୋଷଣଂ । ପାତନଂ—ଗର୍ତ୍ତାଦିପାତନଂ । ସମ୍ବର୍ତ୍ତଃ—

ବ୍ୟାପନ୍ନାନାଂ ବହୂନାଂ ଚ ବନ୍ଧନେ ରୋଧନେଽପି ଚ ।
ଭିଷଙ୍ମିଥ୍ୟାପଚାରେ ଚ ଦ୍ୱିଗୁଣଂ ବ୍ରତମାଚରେତ୍ । ୧୩୯

ଅସ୍ଥିଭଙ୍ଗଂ ଗବାଂ କୃତ୍ୱା ଲାଙ୍ଗୁଲସ୍ୟ ଚ ଛେଦନଂ ।
ପାଟନଂ କର୍ଣ୍ଣଶୃଙ୍ଗାଣାଂ ମାସାର୍ଦ୍ଧଂ ତୁ ଯବାନ୍ ପିବେତ୍ । ୧୪୦

ଅଶକ୍ତୌ ଧେନୁଚତୁଷ୍ଟୟଂ । ସମ୍ବର୍ତ୍ତଃ—

ଯନ୍ତ୍ରେଣ ଗୋଚିକିତ୍ସାର୍ଥଂ ମୂଢଗର୍ଭବିମୋଚନେ ।
ଯତ୍ନେ କୃତେ ବିପତ୍ତିଃ ସ୍ୟାନ୍ନପାପେନ ସ ଲିପ୍ୟତେ । ୧୪୧ ।

ଯନ୍ତ୍ରଣଂ—ବ୍ୟାଧିନିପାତନାର୍ଥଂ, ଔଷଧଂ—ଶସ୍ତ୍ରାଦି ପ୍ରବେଶନଂ ।

ଦାହଚ୍ଛେଦ-ଶିରାଭେଦ ପ୍ରୟୋଗୈରୁପକୁର୍ବତାଂ ।
ଦ୍ୱିଜାନାଂ ଗୋଚିକିତ୍ସାର୍ଥଂ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ନ ବିଦ୍ୟତେ ।୧୪୨
ଉତ୍ଥିତସ୍ତୁ ପଦା ଗଚ୍ଛେତ୍ ପଞ୍ଚ ସପ୍ତପଦାନି ବା ।
ଗ୍ରାସଂ ବା ଯଦି ଗୃହ୍ଣାତି ତୋୟଂ ବା ପିବତେ ସ୍ୱୟଂ ।
ପୂର୍ବବ୍ୟାଧିପ୍ରନଷ୍ଟାନାଂ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ନ ବିଦ୍ୟତେ । ୧୪୩ ।

ନିର୍ଗୁଣଚିକିତ୍ସକବିଷୟମେତତ୍ । ପରାଶରଃ—

ଗ୍ରାମେଷୁ ଚ ଶର୍ବ୍ବୈର୍ଯେଣ ବେଣୁଭଙ୍ଗନପାତନେ ।
ଅତିବୃଷ୍ଟିହତାନାଂ ଚ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ନ ବିଦ୍ୟତେ । ୧୪୪ ।

ଏତଚ୍ଚ ବନ୍ଧନରହିତସ୍ୟୈବ । ଯଦ୍ୟତ୍ର ବନ୍ଧନଯୁକ୍ତସ୍ୟ ମରଣଂ ଭବତି ତଦାହ—ଆପସ୍ତମ୍ବଃ—

କାନ୍ତାରେଷ୍ୱଥ ଦୁର୍ଗେଷୁ ଗୃହଦାହେ ଶିଳେଷୁ ଚ ।
ଯଦି ତତ୍ର ବିପତ୍ତିଃ ସ୍ୟାତ୍ ପାଦ ଏକୋ ବିଧୀୟତେ । ୧୪୫ ।

ପରାଶରଃ—

ପ୍ରମାଦତଃ ପ୍ରାଣଭୃତାଂ ଦଦ୍ୟାତ୍ତତ୍ ପ୍ରତିରୂପକଂ ।
ତସ୍ୟାନୁରୂପଂ ମୂଲ୍ୟଂ ବା ଦଦ୍ୟାଦିତ୍ୟବ୍ରବୀନ୍ମନୁଃ । ୧୪୬ ।

ଗୋସ୍ୱାମିନେ ତତ୍ ସଦୃଶୀଂ ଗାଂ ତନ୍ମୂଲ୍ୟଂ ବା ଦତ୍ତ୍ୱୈବ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ କାର୍ଯ୍ୟମିତ୍ୟଭିପ୍ରାୟଃ । ପରାଶରଃ—

ପ୍ରେରୟନ୍ କୂପବାପୀଷୁ ବୃକ୍ଷଚ୍ଛେଦେଷୁ ପାତନଂ ।
ଗବାଶିନେ ବିକ୍ରୀଣୀତ୍ୱା ତତଃ ପ୍ରାପ୍ନୋତି ଗୋବଧଃ । ୧୪୭ ।

ଯୋ ଯସ୍ୟ ହିଂସାଦ୍ରବ୍ୟାଣି ଜ୍ଞାନତୋଽଜ୍ଞାନତୋଽପିବା ।
ସତସ୍ୟୋତ୍ପାଦୟେତ୍ତୁଷ୍ଟିଂ ରାଜ୍ଞେ ଦତ୍ତ୍ୱା ଚ ତତ୍ସମଂ । ୧୪୮ ।

ଇତି ଗୋବଧ ପ୍ରକରଣଂ ସମାପ୍ତଂ ।

ଅଥ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ ପ୍ରଶଂସା ।

ଅଙ୍ଗିରାଃ—

ପ୍ରାୟୋ ନାମ ତପଃ ପ୍ରୋକ୍ତଂ ଚିତ୍ତଂ ନିଶ୍ଚୟ ଉଚ୍ୟତେ ।
ତପୋ ନିଶ୍ଚୟସଂଯୁକ୍ତଂ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତମିତି ସ୍ମୃତଂ । ୧୪୯ ।

ଶଙ୍ଖଃ—

ପାପାତ୍ମନସ୍ତୁ ପାପେଭ୍ୟଃ ଶୁଦ୍ଧିଃ ସଂଜାୟତେ ନରାଃ ।
ଗତପାପା ଦିବଂ ଯାନ୍ତି ନାତ୍ର କାର୍ଯ୍ୟା ବିଚାରଣା । ୧୫୦ ।

ଅଥ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତାକରଣେ ଦୋଷ ମାହ—

ଯାଜ୍ଞବଲ୍କ୍ୟଃ—

ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତମକୁର୍ବାଣାଃ ପାପେଷୁ ନିରତା ନରାଃ ।
ଅପଶ୍ଚାତ୍ତାପିନଃ କଷ୍ଟାନ୍ନରକାନ୍ୟାନ୍ତି ଦାରୁଣାନ୍ । ୧୫୧ ।

ଜମଦଗ୍ନିଃ—

ନଦୀ ବୈତରଣୀ ନାମ ଦୁର୍ଗନ୍ଧା ରୁଧିରାବହା ।
ଉଷ୍ଣତୋୟା ସଦାବେଗା ଅସ୍ଥିକେଶା ତରଙ୍ଗିଣୀ ।
ଅକୃତ୍ୱାତ୍ର ପତନ୍ତ୍ୟେ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ତୁ ମାନବାଃ । ୧୫୨ ।
ଯାଜନେ ନାନୁଯାପେନ ଉପାଧ୍ୟାପନେନ ଚ ।
ପାପକୃନ୍ମୁଚ୍ୟତେ ପାପାତ୍ତଥା ଦାନେନ୍ୟଥାଯଦ । ୧୫୩ ।

ସମ୍ବର୍ତ୍ତଃ—

ଦାନୈର୍ହୋମୈର୍ଜପୈର୍ନିତ୍ୟଂ ପ୍ରାଣାୟାମୈର୍ଦ୍ୱିଜୋତ୍ତମାଃ ।
ପାତକେଭ୍ୟଃ ପ୍ରମୁଚ୍ୟନ୍ତେ ବେଦାଭ୍ୟାସାନ୍ନ ସଂଶୟଃ । ୧୫୪ ।

ବହ୍ନିପୁରାଣେ—

କୃତେ ପାପେଽନୁତାପୋ ବୈ ଯସ୍ୟ ପୁଂସଃ ପ୍ରଜାୟତେ ।
ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ତୁ ତସ୍ୟୈକଂ ହରିସଂସ୍ମରଣଂ ପରଂ । ୧୫୫ ।

ସ୍କନ୍ଦପୁରାଣେ—ଈଶ୍ୱର କାର୍ତ୍ତିକେୟସମ୍ବାଦେ—

ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତସହସ୍ରୈସ୍ତୁ କୃତ୍ୱା କୃଚ୍ଛ୍ରଶତାନି ଚ ।
କଲୌ ପାପା ନ ଗଚ୍ଛନ୍ତି ଶ୍ରୀପତେଃ ସ୍ମରଣଂ ବିନା । ୧୫୬ ।

ଏତେନ ହରିସ୍ମରଣସ୍ୟ ସର୍ବପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତତ୍ୱମୁକ୍ତଂ ଭବତି ।

ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତୈର୍ବ୍ୟପୈତେ କର୍ମ ଯଦ ନ ଦଦ୍ୟତେ ।
ପୂର୍ବସ୍ତଦହରେବାସାଦହଲୋକେ ପରତ୍ର ଚ । ୧୫୭ ।

ବ୍ୟାସଃ—

ଧର୍ମାର୍ଥଂ ଯତମାନସ୍ୟ ନ ଚେତ୍ ଶକ୍ନୋତି ମାନବଃ ।
ପ୍ରାପ୍ତୋ ଭବତି ତତ୍ପୁଣ୍ୟମିହ ଲୋକେ ପରତ୍ର ଚ । ୧୫୮ ।

ଶିବରହସ୍ୟେ—

ଶିଷ୍ୟୋ ଯଦି ବ୍ରତଂ କୁର୍ବନ୍ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତାର୍ଥମେବ ବା ।
ସର୍ବଂ ଫଲମବାପ୍ନୋତି ଅନଘଂ କ୍ଲେଶନାଶନଂ । ୧୫୯ ।

ଇତି ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତପ୍ରଶଂସା ସମାପ୍ତା ।

ଅଥ ଅନାଶ୍ରମିପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଅନାଶ୍ରମୀ ନ ତିଷ୍ଠେତ୍ତୁ ଦିନମେକମପି ଦ୍ୱିଜଃ ।
ଆଶ୍ରମେଣ ବିନା ତିଷ୍ଠନ୍ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତୀୟତେ ହ୍ୟସୌ । ୧୬୦ ।

ହାରୀତଃ— ଅନାଶ୍ରମୀ ସମ୍ବତ୍ସରଂ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ଚରିତ୍ୱା ଆଶ୍ରମମୁପେୟାତ୍ । ଦ୍ୱିତୀୟେ କୃଚ୍ଛ୍ରଂ । ତୃତୀୟେ କୃଚ୍ଛ୍ରାତିକୃଚ୍ଛ୍ରଂ । ଅତଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱଂ ଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣମିତି । ଅନାଶ୍ରମୀ ବାନପ୍ରସ୍ଥାଶ୍ରମଂ ପ୍ରଦସ୍ତୋ ଦାରିଘ୍ନନ୍ୟଃ । ଇତି ସମ୍ବତ୍ସରାନାଶ୍ରମିତ୍ୱେ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ପ୍ରାଜାପତ୍ୟଂ । ବତ୍ସରଦ୍ୱୟେ

ଅତିକୃଚ୍ଛ୍ରଂ । ବର୍ଷତ୍ରୟେ କୃଚ୍ଛ୍ରାତିକୃଚ୍ଛ୍ରଂ । ବର୍ଷତ୍ରୟାଦୂର୍ଦ୍ଧ୍ୱଂ ଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣ-ମିତ୍ୟର୍ଥଃ ।

ଇତ୍ୟନାଶ୍ରମିପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ସମାପ୍ତଂ ।

ଅଥ ସନ୍ଧ୍ୟାତିକ୍ରମପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ବୌଧାୟନଃ— ଉତ୍ ସାପ୍ତ ମୂପକ୍ରମେ ସ୍ୱଚ୍ଛ୍ୟପବାସଃ ।—

ଅସ୍ତଗ୍ରହେଽସ୍ତମିତେ ସାଭଶେଷଂ ସଜପଂ ଉପବାସଂ ସମାଚ-ରେତ୍ । ପକ୍ଷେଽସ୍ମିତେ କୃଚ୍ଛ୍ରଂ ପ୍ରାପ୍ନୋତି । ସ୍ମୃତିଃ —

ସନ୍ଧ୍ୟା ଯତ୍ର ନଷ୍ଟୋପାସ୍ତେ ଅଗ୍ନିକାର୍ଯ୍ୟଂ ଯଥାବିଧି ।
ଗାୟତ୍ର୍ୟଷ୍ଟସହସ୍ରଂ ତୁ ଜପେତ୍ ସ୍ନାତ୍ୱା ସମାହିତଃ । ୧୬୧ ।

ଗୃହସ୍ଥ ପରମିତି କେଚିତ୍ ।

ସନ୍ଧ୍ୟୋପାସନ ହୋମଂ ତୁ ନିତ୍ୟଶ୍ରାଦ୍ଧଂ ବିଲୁପ୍ୟ ଚ ।
ହୋମଂ ଚ ନିତ୍ୟକଂ ଶୁଦ୍ଧ୍ୟେତ୍ ଗାୟତ୍ର୍ୟଷ୍ଟସହସ୍ରକୃତ୍ । ୧୬୨ ।

ଇତି ସନ୍ଧ୍ୟାତିକ୍ରମପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତପ୍ରକରଣଂ ସମାପ୍ତଂ ।

ଅଥ ଅଗ୍ନ୍ୟୁତ୍ସାଦକ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଅଗ୍ନୀନପବଧ୍ୟେତ୍ ସକୃଚ୍ଛ୍ରାନ୍ ଦ୍ୱାଦଶରାତ୍ରଂ ଚରିତ୍ୱା ପୁନରାଧେୟଂ । ଦ୍ୱାଦଶାତିକ୍ରମେ ତ୍ର୍ୟହମୁପବାସଃ । ମାସାତିକ୍ରମେ ଦ୍ୱାଦଶାହମୁପ-ବାସଃ । ପୟୋବ୍ରତିତ୍ୱଂ ବେତି । ଅପବଧ୍ୟେତ୍ପରିତ୍ୟଜେତ୍ । ହାରୀତଃ— ସମ୍ବତ୍ସରେ ଛିନ୍ନେ ଅଗ୍ନିହୋତ୍ରେ ଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣଂ କୃତ୍ୱା ପୁନରାଦଧୀତ ଦ୍ୱିବର୍ଷୋଚ୍ଛିନ୍ନେ ଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣଂ ସୋମପାନଂ ଚ କୁର୍ଯ୍ୟାତ୍ । ତ୍ରିବର୍ଷୋଚ୍ଛିନ୍ନେ ସମ୍ବତ୍ସରଂ କୃଚ୍ଛ୍ରମଭ୍ୟସ୍ୟ ପୁନରାଦଧୀତ । ହାରୀତଃ— ଉତ୍ସନ୍ନାଗ୍ନିଂ ପ୍ରବସ୍ୟନ୍ ବା ବୈଶ୍ୱାନରଂ ଯଜେତ୍ । ଆପସ୍ତମ୍ବଃ—

ଅଗ୍ନିହୋତ୍ରଂ ତ୍ୟଜେଦ୍ ଯସ୍ତୁ ସ ନରୋ ବୀରହା ଭବେତ୍ ।

ତସ୍ୟ ଶୁଦ୍ଧିର୍ବିଧାତବ୍ୟା ନାନ୍ୟା ଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣାଦୃତେ । ୧୬୩ ।

ଗୋଭିଲଃ—

ମହାପାତକସଂଯୁକ୍ତୋ ଦୈବାତ୍ ସ୍ୟାଦଗ୍ନିମାନ୍ ଯଦି ।
ପୁତ୍ରାଦିଃ ପାଲୟେଦଗ୍ନୀନ୍ ଯୁକ୍ତ ଆଦୋଷସଂକ୍ଷୟାତ୍ । ୧୬୪ ।
ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ନ କୁର୍ଯ୍ୟାଦ୍ୟଃ କୁର୍ବନ୍ ବା ମ୍ରିୟତେ ଯଦି ।
ଗୃହ୍ୟଂ ନିର୍ବାପୟେଦପ୍ସୁ ଶ୍ରୌତଂ ଚ ସପରିଚ୍ଛଦଂ । ୧୬୫ ।

ଆପସ୍ତମ୍ବଃ—

ଦହ୍ୟତୋଽପି ଯଦା କସ୍ମାତ୍ ହୋମଲୋପଃ ପ୍ରଜାୟତେ ।
କର୍ତ୍ତବ୍ୟଂ ପୁନରାଧାନଂ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ନ ବିଦ୍ୟତେ । ୧୬୬ ।

ଉଶନାଃ—

ଦର୍ଶଂ ବା ପୌର୍ଣ୍ଣମାସଂ ବା ଶଲ୍ଲୋପ୍ୟାବସଥ୍ୟମେବ ବା ।
ଏକସ୍ମିନ୍ କୃଚ୍ଛ୍ରପାଦେନ ଦ୍ୱୟୋରର୍ଦ୍ଧେନ ଶୁଧ୍ୟତି । ୧୬୭ ।

ଏତତ୍ ଅତ୍ୟନ୍ତାପତ୍କାଲପରିତ୍ୟାଗବିଷୟମିତି କେଚିତ୍ ।

ଇତ୍ୟଗ୍ନ୍ୟୁତ୍ସାଦନପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତପ୍ରକରଣଂ ସମାପ୍ତଂ ।

ଅଥ ପଞ୍ଚଯଜ୍ଞାନନୁଷ୍ଠାନପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ବୃହସ୍ପତିଃ—

ଅନର୍ଚ୍ଚ୍ୟ ମହାଯଜ୍ଞାନ୍ ଯୋ ଭୁଙ୍କ୍ତେ ପ୍ରତ୍ୟହଂ ଗୃହୀ ।
ଅନାତୁରଃ ସତି ଧନେ କୃଚ୍ଛ୍ରାର୍ଦ୍ଧେନ ବିଶୁଧ୍ୟତି । ୧୬୮ ।
ଆହିତାଗ୍ନିରୁପସ୍ଥାନଂ ନ କୁର୍ଯ୍ୟାଦ୍ ଯସ୍ତୁ ପର୍ବଣି ।
ଋତୌ ନ ଗଚ୍ଛେଦ୍ ଭାର୍ଯ୍ୟାଂ ଯଃ ସୋଽପି କୃଚ୍ଛ୍ରାର୍ଦ୍ଧମାଚରେତ୍ ॥

ଇତି ପଞ୍ଚଯଜ୍ଞାନନୁଷ୍ଠାନପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତପ୍ରକରଣଂ ସମାପ୍ତଂ ॥

ଅଥ ଅସତ୍ ପ୍ରତିଗ୍ରହପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଅସତ୍ ପ୍ରତିଗ୍ରହୀତାରସ୍ତଥୈବାଯାଜ୍ୟଯାଜକାଃ ।
ନକ୍ଷର୍ଦ୍ଧେ ଜୀବ୍ୟତେ ଯସ୍ମ ସୋଽନକାରିଂ ପ୍ରପଦ୍ୟତେ । ୧୬୦ ।

ତତ୍ର ଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣଂ କର୍ତ୍ତବ୍ୟମିତି କେଚନ । ମନୁଃ—

ହିରଣ୍ୟଂ ଭୂମିମଶ୍ୱଂ ଗାମନ୍ନଂ ବାସସ୍ତିଲାନ୍ ଘୃତଂ ।
ଅବିଦ୍ୱାନ୍ ପ୍ରତିଗୃହ୍ଣାନୋ ଭସ୍ମୀଭବତି ଦାରୁବତ୍ । ୧୭୧ ।

ଅବିଦ୍ୱାନ୍ ଇତି ସାବିତ୍ରୀମାତ୍ରପାଠାଦପ୍ରତିଗ୍ରହବିଧିମଜାନନ୍ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ଅଥ ବିଶେଷଶ୍ରବଣାତ୍ ସାମାନ୍ୟପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତମାହ—ଜପନ୍ତାଃ—

ଯତ୍ରୋକ୍ତଂ ଯତ୍ର ବା ନୋକ୍ତମିହ ପାତକନାଶନଂ ।
ପ୍ରାଜାପତ୍ୟେନ କୃଚ୍ଛ୍ରେଣ ଶୁଧ୍ୟତେ ନାତ୍ର ସଂଶୟଃ । ୧୭୨ ।

ଶଙ୍ଖଃ—କିମ୍ପୁନଃ କିମ୍ପୁଦୁଷ୍ଟଲାପ୍ରଲୋଭନାପତ୍ପ୍ରତିଗ୍ରହେଷୁ ଭୁକ୍ତାବସ୍ଥ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତେଷୁ ପ୍ରାଜାପତ୍ୟଂ ବା ଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣଂ ।

ଯାଜ୍ଞବଲ୍କ୍ୟଃ—

ଗୋଷ୍ଠେ ବସନ୍ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ମାସମେକଂ ପୟୋବ୍ରତଃ ।
ଗାୟତ୍ରୀଜପ୍ୟନିରତୋ ମୁଚ୍ୟତେଽସତ୍ପ୍ରତିଗ୍ରହାତ୍ । ୧୭୩ ।

ମେଷମୃଗପଶ୍ୱୋରଶ୍ୱମୁଖୀମନୁଷ୍ୟାଦିକଂ ଯତ୍ର ଗୃହାତ୍ ତଦେବ ଗୁରୁପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ଇତି ଲକ୍ଷ୍ମୀଧରଃ । ମଧ୍ୟମାଦନ୍ୟଭିଲଙ୍ଘ୍ୟା-ଦ୍ୟସତ୍ ପ୍ରତିଗ୍ରହେ ମନୁଃ—

ଜପେତ୍ତ୍ରୀଣି ସହସ୍ରାଣି ସାବିତ୍ର୍ୟାଃ ସୁସମାହିତଃ ।
ମାସଂ ଗୋଷ୍ଠେ ପୟଃ ପୀତ୍ୱା ମୁଚ୍ୟତେଽସତ୍ ପ୍ରତିଗ୍ରହାତ୍ ।୧୭୪

ମାସପର୍ଯ୍ୟନ୍ତଂ ପ୍ରତ୍ୟହଂ ହି ସହସ୍ରଜପୋଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟଃ । ମନୁଃ—

ଯୋଽଲକ୍ଷ୍ମୀଃ ତ୍ରିଷୁ ଲୀଷ୍ୱାତ୍ମ ବୃଦ୍ଧ୍ୟାଶାସ୍ତ୍ରବର୍ତ୍ତିନଃ ।
ପରୟାଦିତ୍ୟେଣ ଯାଜନାଲ୍ପକାନେକବଂଶତଃ । ୧୭୫ ।
ଜନପ୍ରତିଗ୍ରହଂ କୃତ୍ୱା ମାସମପ୍ସୁ ସଦା ବସେତ୍ ।
ଷଷ୍ଠେ ମାସେ ତ୍ୟୋଦଶ୍ୟାଃ ପୂର୍ଣ୍ଣେ ମାସେ ପ୍ରମୁଚ୍ୟତେ । ୧୭୬ ।

ଅଥ ସ୍ତ୍ରୀସେବିକଳଙ୍କବାସଯଜ୍ଞକଶ୍ମଶାନପ୍ରୟୋଗେଷୁ ପଞ୍ଚ-ଧେନବୋ ଦାତବ୍ୟା ଇତି ହରଦେବଃ । ଏତଚ୍ଚ ଯଦ୍ୟପି ବ୍ୟବହାର ବିଜ୍ଞପ୍ତିଦେବସ୍ୱଂ ।

ନ ସ୍ନାତଃ ପ୍ରତିଗୃହ୍ଣୀୟାଦବ୍ରାଜନ୍ୟାତ୍ ପ୍ରସୂତକଃ । ୧୭୮ ।

ଇତି ମନୁବଚନାଚ୍ଚ ଦଶଶୂନା ସମଂ ଚକ୍ରୀତି ଶୂଦ୍ରାନ୍ନାଦାବାଦ୍ୟାନ ଷଡ଼ିପ୍ରବ୍ୟାତିରିକ୍ତବିଷୟାଣି ମନ୍ତବ୍ୟାନି । ହାରୀତଃ—ମଣିକାଦିପୋଗବାଗାନାଂ ପ୍ରତିଗ୍ରହେ ସାବିତ୍ର୍ୟଷ୍ଟସହସ୍ରଂ ଜପେତ୍ । ଅସତ୍ ପ୍ରତିଗ୍ରହେଷୁ ଅଲବ୍ଧ୍ୟାଭେଟନୈବ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ମିତ୍ୟାହ—ମନୁଃ—

ଯଦ୍ଗର୍ହିତେନାର୍ଜୟନ୍ତି କର୍ମଣା ବ୍ରାହ୍ମଣା ଧନଂ ।
ତସ୍ୟୋତ୍ସର୍ଗେଣ ଶୁଧ୍ୟନ୍ତି ଜପ୍ୟେନ ତପସୈବ ଚ । ୧୭୯ ।

ଏତଦସତ୍ ପ୍ରତିଗ୍ରହବିଷୟଂ । ସତ୍ ପ୍ରତିଗ୍ରହେ ସ୍ୱଳ୍ପଦୋଷଃ ଇତ୍ୟବଗନ୍ତବ୍ୟଂ । ମତ୍ସ୍ୟପୁରାଣେ—

ବହ୍ମାତ୍ରୀର୍ଥେନ ଗୃହ୍ଣୀୟାତ୍ ପୁଣ୍ୟେଷ୍ୱାସୃତକେଷୁ ଚ ।
ଜପିତ୍ୱେତ୍ୟ ଚ ମନ୍ତ୍ରେଷୁ ଅପ୍ରମତ୍ତୋ ଭବେଦ୍ଦ୍ୱିଜଃ । ୧୮୦ ।
ପ୍ରତିଗ୍ରହରୁଚି ର୍ନସ୍ୟାଦ୍ ଯାତ୍ରାର୍ଥଂ ତୁ ସମାଚରେତ୍ ।
ସ୍ଥିତ୍ୟର୍ଥାଦଧିକଂ ଗୃହ୍ଣନ୍ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଯାତ୍ୟଧୋଗତିଂ । ୧୮୧ ।

ଇତ୍ୟସତ୍ ପ୍ରତିଗ୍ରହପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ସମାପ୍ତଂ ।

ଅଥ ଅପେୟପାପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ବୃଦ୍ଧଃ—

ମୃତପଞ୍ଚନଖାତ୍ କୂପାଦତ୍ୟନ୍ତୋପହତୋଦକଂ । ୧୮୨ ।

ମୃତପଞ୍ଚନଖାତ୍ କୂପାଦତ୍ୟନ୍ତାବ୍ୟବହୁତାତୋଦକଂ ପୀତ୍ୱା ତ୍ରିରାତ୍ରମୁପବସେତ୍ ଦ୍ୱ୍ୟହଂ ରାଜନ୍ୟଃ । ଏକାହଂ ବୈଶ୍ୟଃ । ଶୂଦ୍ରୋ ନକ୍ତଂ ସର୍ବେ ଚାନ୍ତେ ପଞ୍ଚଗବ୍ୟଂ ପିବେୟୁରିତି । ଅତ୍ୟନ୍ତୋପହତାଦଭି ମୂତ୍ରପୁରୀଷାମୂପହତାଦିତ୍ୟର୍ଥଃ । ଏତଚ୍ଚ ମୃତଜନ୍ତୁସଂସର୍ଗମାତ୍ରପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ । ଅତିମାତଃ ଶବପାତୋପହତଜଲବିଷୟମଧ୍ୟାହ । କୂପଭଗ୍ନାଦୌ ବିଶେଷମାହ—ହାରୀତଃ ।—

କୂପେ ଭଗ୍ନେ ଘଟେ ତୋୟଂ ଚାବସ୍ଥଂ ପଦଂ ଚତ୍ର ପିବେତ୍ ।
ଶୁଦ୍ଧ୍ୟୈ କୃଚ୍ଛ୍ରାପୂର୍ଣଂ କୁର୍ଯ୍ୟାତ୍ପ୍ରକୃଚ୍ଛ୍ର ମଥାପିବା । ୧୮୩ ।

ଇଦଂ ମାନୁଷଶବାପହତଜଳପାନବିଷୟଂ ।
ଯଦ କଶ୍ଚିଦ୍ଧି ତତ୍ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ ପ୍ରମାଦେନ ଦ୍ୱିଜୋତ୍ତମଃ ।
ସତ୍ତୁ ତ୍ରିଷବଣଃ ସ୍ନାୟାଦହୋରାତ୍ରେଣ ଶୁଧ୍ୟତି । ୧୮୪ ।
ଅକାମତଃ ଶବପାତୋପହତଜଳପାନବିଷୟେ ମାହ—
ଭିନ୍ନଂ କ୍ଲିନ୍ନଂ ଶବଂ ଚୈବ କୂପସ୍ଥଂ ଯଦି ଦୃଶ୍ୟତେ ।
ପୟଃ ପିବେତ୍ତ୍ରିରାତ୍ରେଣ ମାନୁଷେ ଦ୍ୱିଗୁଣଂ ସ୍ମୃତଂ । ୧୮୫ ।
ଶଙ୍ଖଧରଃ—
କ୍ଷିପ୍ରସ୍ତୁ ମନ୍ତ୍ୟଜାତୀନାଂ ଜଳଂ ଦଧି ପୟଃ ପିବେତ୍ ।
ବ୍ରାହ୍ମଣଃ କ୍ଷତ୍ରିୟୋ ବୈଶ୍ୟଃ ଶୂଦ୍ରଶ୍ଚୈବ ପ୍ରମାଦତଃ । ୧୮୬ ।
ବ୍ରହ୍ମକୂର୍ଚ୍ଚୋପବାସେନ ଦ୍ୱିଜାତୀନାଂ ତୁ ନିଷ୍କୃତିଃ ।
ଶୂଦ୍ରସ୍ୟ ଚୋପବାସେନ ତଥା ଦାନେନ ଶୁଧ୍ୟତି । ୧୮୭ ।

ଇତି । କାମକୃତେ ତୁ ଦ୍ୱୈଗୁଣ୍ୟଂ ।
ଚଣ୍ଡାଳୋଦକଭାଣ୍ଡେ ତୁ ପିବେଚ୍ଚ ତୃଷିତୋ ଜଳଂ ।
ତତ୍କ୍ଷଣଂ ତତ୍ ସମୁଦ୍ଗୀର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରାଜାପତ୍ୟଂ ସମାଚରେତ୍ । ୧୮୮
ସମୁଦ୍ଗୀର୍ଯ୍ୟ ତଜ୍ଜଳଂ—ମୁଖାଦ୍ ବହିଃ ନିଃସାରଣଂ କୃତ୍ୱା ଇତ୍ୟର୍ଥଃ ।
ଖଗର୍ଦ୍ଦଭଶ୍ୱଗ୍ରାମୀଣାଂ ଚର୍ମମାଂସାଦଦୂଷିତେ ।
ଉଦ୍ଧରେତ୍ ସକଳଂ ବାରି କୂପବାପୀହ୍ରଦୋଧନେ । ୧୮୯ ।
ଯସ୍ତୁ କୂପେ ପିବେତ୍ତୋୟଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଃ ଶବଦୂଷିତେ ।
ଅହୋରାତ୍ରୋଷିତୋ ଭୂତ୍ୱା ପଞ୍ଚଗବ୍ୟେନ ଶୁଧ୍ୟତି । ୧୯୦ ।
ଅପସ୍ତମ୍ବଃ—
ଅନ୍ତ୍ୟଜୈଃ ଖାନିତାଃ କୂପା ସ୍ତଡ଼ାଗା ବାପ୍ୟ ଏବ ବା ।
ଏଷୁ ସ୍ନାତ୍ୱା ଚ ପୀତ୍ୱା ଚ ପଞ୍ଚଗବ୍ୟେନ ଶୁଧ୍ୟତି । ୧୯୧ ।
ବୃହଦ୍ ଯାଜ୍ଞବଲ୍କ୍ୟଃ—
ଦୃତ୍ୟସ୍ଥିବଲ୍କଳୈଃ ପାତ୍ରୈଃ ଶଙ୍ଖଶୁକ୍ତିକମର୍ଦ୍ଦିତୈଃ ।
ପୀତ୍ୱା ନବୋଦକଂ ଚୈବ ପଞ୍ଚଗବ୍ୟେନ ଶୁଧ୍ୟତି । ୧୯୨ ।

ଯମଃ—

ଶୂଦ୍ରୋଚ୍ଛିଷ୍ଟାଃ ସ୍ଥିତା ଆପୋ ଯଦ କଶ୍ଚିତ୍ ପିବେଦ୍ଦ୍ୱିଜଃ ।
ଶଙ୍ଖପୁଷ୍ପାଦପାକେନ ତ୍ର୍ୟହଂ କ୍ଷୀରେଣ ଶୁଧ୍ୟତି । ୧୯୩ ।
ମଦ୍ୟଭାଣ୍ଡସ୍ଥିତା ଆପୋ ଯଦ କଶ୍ଚିତ୍ ପିବେଦ୍ଦ୍ୱିଜଃ ।
କୁଶମୂଳବପାକେନ ତ୍ର୍ୟହଂ କ୍ଷୀରେଣ ଶୁଧ୍ୟତି । ୧୯୪ ।
ଗାୟତ୍ର୍ୟଷ୍ଟସହସ୍ରଂ ବା ଜପଂ କୁର୍ବୀତ ମାନସଂ । ୧୯୫ ।

ଏତଚ୍ଚାଜ୍ଞାନବିଷୟମିତି କେଚିତ୍ । ଦାଲ୍ଭ୍ୟଃ—

ମ୍ଳେଚ୍ଛୋଚ୍ଛିଷ୍ଟସ୍ଥିତା ଆପୋ ଯଦ କଶ୍ଚିତ୍ ପିବେଦ୍ଦ୍ୱିଜଃ ।
ଶଙ୍ଖପୁଷ୍ପାଦପକ୍ୱେନ ତ୍ର୍ୟହଂ କ୍ଷୀରେଣ ଯାପୟେତ୍ । ୧୯୬ ।
କୂପୈକପାକଦୃଷ୍ଟାନାଂ କୂପସଂପର୍କଦୂଷଣଂ ।
ସ ବୈ ଏକୋପବାସେନ ପଞ୍ଚଗବ୍ୟେନ ଶୁଧ୍ୟତି । ୧୯୭ ।

ଏବ ମୃତଜନ୍ତୁସ୍ପୃଷ୍ଟାବଧ୍ୟାଦଭକ୍ଷଣେଽପି । ଅଙ୍ଗିରାଃ—

ଯସ୍ତୁ ଚଣ୍ଡାଲସଂସ୍ପୃଷ୍ଟଂ ପିବେତ୍ତୋୟମକାମତଃ ।
ସତୁ ସାନ୍ତପନଂ କୃଚ୍ଛ୍ରଂ ଚରେତ୍ ଶୁଦ୍ଧ୍ୟର୍ଥମାତ୍ମନଃ । ୧୯୮ ।
ମୃତକେ ତୁ ଯଦା ବିପ୍ରୋ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ବିଶେଷତଃ ।
ପିବେତ୍ ପାନୀୟମଜ୍ଞାନାତ୍ ସମଶ୍ନୀୟାତ୍ ସ୍ପୃଶେତ୍ତୁ ବା । ୧୯୯ ।
ପାନୀୟପାନେ କୁର୍ବୀତ ପଞ୍ଚଗବ୍ୟସ୍ୟ ଭକ୍ଷଣଂ ।
ଦ୍ୱିରାତ୍ରଂ ଭୋଜନେ ପ୍ରୋକ୍ତଂ ସ୍ପୃଷ୍ଟେ ସ୍ନାନଂ ବିଧୀୟତେ । ୨୦୦ ।

ପରାଶରଃ—

ଅନ୍ତ୍ୟଜ୍ୟଭାଣ୍ଡସଂସ୍ପୃଷ୍ଟଂ ଚ ଆପୋଦଧି ପୟଃ ପିବେତ୍ । ୨୦୧ ।
ବ୍ରାହ୍ମଣଃ କ୍ଷତ୍ରିୟୋ ବୈଶ୍ୟଃ ଶୂଦ୍ରୋ ବାପି ଯଦା ଭବେତ୍ ।
ପଞ୍ଚଗବ୍ୟୋପବାସେନ ସର୍ବବର୍ଣ୍ଣସ୍ୟ ନିଷ୍କୃତିଃ । ୨୦୨ ।
ଶୂଦ୍ରାଣାଂ ତ୍ର୍ୟୁପବାସେନ ଶୂଦ୍ରୋ ଦାନେନ ଶୁଧ୍ୟତି । ୨୦୩ ।

ଶାତାତପଃ—

ଯଦି କଶ୍ଚିତ୍ ପ୍ରମାଦେନ ଶୂଦ୍ରତୋୟଂ ପିବେତ୍ ସ୍ୱୟଂ ।
ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ କଥଂ ତତ୍ର ଯେନ ଶୁଦ୍ଧିମବାପ୍ନୁୟାତ୍ । ୨୦୪ ।
ଉପୋଷ୍ୟ ବିଲ୍ୱପତ୍ରାଣାଂ ପଲାଶସ୍ୟ କୁଶସ୍ୟ ଚ ।
ଏତେଷାମୁଦକଂ ପୀତ୍ୱା ତେନ ଶୁଦ୍ଧିମବାପ୍ନୁୟାତ୍ । ୨୦୫ ।

ଯମଃ—ଅଜ୍ଞାନାତ୍ତୃଷିତୋ ବିପ୍ରସ୍ତୋୟଂ ପିବତି ଶୂଦ୍ରତଃ ।
ଏକକ୍ଷୋପବାସେନ ପଞ୍ଚଗବ୍ୟେନ ଶୁଧ୍ୟତି । ୨୦୬ ।
ଜ୍ଞାନାତ୍ତୁ ତୃଷିତୋ ବିପ୍ରସ୍ତୋୟଂ ପିବତି ଶୂଦ୍ରତଃ ।
ତ୍ରିରାତ୍ରମୁପବାସେନ ପଞ୍ଚଗବ୍ୟେନ ଶୁଧ୍ୟତି । ୨୦୭ ।
ପୀତଶେଷଂ ତୁ ଯତ୍ତୋୟଂ ସ୍ୱଳ୍ପଂ ତସ୍ମାତ୍ କ୍ଷିତୌ ନ୍ୟସେତ୍ ।
ପୀତଶେଷଂ ନ ଦୁଷ୍ୟେତ ବ୍ରାହ୍ମଣଃ ପିବତେ ପୁନଃ । ୨୦୮ ।

ଅନ୍ୟଥା ଦୋଷମାହ—ଶଙ୍ଖଃ—
ଉଦ୍ଧୃତ୍ୟ ସ୍ଥିତେ ଦର୍ଭେ ସମାପିବତି ଯୋ ଦ୍ୱିଜଃ ।
ସୋମପାନଫଳଂ ତସ୍ୟ ଭୁକ୍ତ୍ୱା ଯଜ୍ଞଫଳଂ ଲଭେତ୍ । ୨୦୯ ।

ଅଙ୍ଗିରାଃ—
ମୂତ୍ରଂ କୃତ୍ୱା ବ୍ରଜନ୍ ମାର୍ଗେ ସ୍ମୃତିଭ୍ରଂଶୋ ଜଳଂ ପିବେତ୍ ।
ଉପୋଷ୍ୟ ରଜନୀମେକାଂ ପଞ୍ଚଗବ୍ୟେନ ଶୁଧ୍ୟତି । ୨୧୦ ।
କୂପେ ବିଣ୍ମୂତ୍ର ସଂସୃଷ୍ଟେ ପୀତ୍ୱା ତୋୟଂ ଦ୍ୱିଜୋତ୍ତମଃ ।
ତ୍ରିରାତ୍ରେଣ ବିଶୁଧ୍ୟେତ କୃଚ୍ଛ୍ରଂ ସାନ୍ତପନଂ ଚରେତ୍ । ୨୧୧ ।

ଅତ୍ର ଶ୍ରୁତିଲଘୁକଳ୍ପନାପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତବିପର୍ଯ୍ୟଶିବଜ୍ଞାନାଜ୍ଞାନସନ୍ତୁଦଭ୍ୟନ୍ତା-
ଭ୍ୟାସାଦିତନ୍ତ୍ରଭେଦ୍ୟବସ୍ଥାନ୍ୟସଙ୍କେତ୍ୟା ଇତି ଲକ୍ଷ୍ମୀଧରଃ ॥

ଇତ୍ୟପେୟପାନପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତପ୍ରକରଣଂ ସମାପ୍ତଂ ।

ଶୃଣ୍ଡାଳୈଃ ପତିତୈଃ ସ୍ପୃଷ୍ଟଃ ସର୍ବଲୋକଲମାଦସେତ୍ ।

ଅଥ ଅପେୟକ୍ଷୀରପାନପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ପୈଠୀନସିଃ—ଅବତ୍ସସ୍ତ୍ରେନ୍ନହୁଷୀରପ୍ରାଶନେ ତପ୍ତକୃଚ୍ଛ୍ରଂ

ପୁନରୁପନୟନଂ ଚ । ଅନିର୍ଦ୍ଦେଶାହଗୋମହିଷୀକ୍ଷୀରପାନେ ଷଡ୍ରାତ୍ର-
ମଭୋଜନଂ । ଏତତ୍ କାମକୃତବିଷୟଂ । ଅକାମକୃତବିଷୟମାହ—
ଅନିର୍ଦ୍ଦେଶାହାଦ୍ ଗୋକ୍ଷୀରପାନେ ଅହୋରାତ୍ରଭୋଜନଂ ସଚୈଲସ୍ନାନଂ ଚ
ଶଙ୍ଖଃ—

କ୍ଷୀରାଣି ଯାନ୍ୟମେଧ୍ୟାନି ତଦ୍ବିକାରାଶନେ ବୁଧଃ ।
ସପ୍ତରାତ୍ରଂ ବ୍ରତଂ କୁର୍ଯ୍ୟାଦ୍ ଯଦେତତ୍ପରିକୀର୍ତ୍ତିତଂ । ୨୧୨ ।

ଏତତ୍ କାମତୋଽଭ୍ୟାସବିଷୟମିତି କେଚିତ୍ । ଅକାମତସ୍ତଦର୍ଦ୍ଧଂ ।

ଇତ୍ୟପେୟକ୍ଷୀରପାନପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତପ୍ରକରଣଂ ସମାପ୍ତଂ ।

ଅଥ ତୈଲାଭ୍ୟଙ୍ଗମୂତ୍ରୋତ୍ସାରଣପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଆପସ୍ତମ୍ବଃ—

ତୈଲାଭ୍ୟକ୍ତସ୍ତଥା ବାନ୍ତଃ ଶ୍ମଶ୍ରୁକର୍ମଣି ମୈଥୁନେ ।
ମୂତ୍ରୋତ୍ସାରଂ ଯଦା କୁର୍ଯ୍ୟାଦହୋରାତ୍ରେଣ ଶୁଧ୍ୟତି । ୨୧୩ ।

ତୈଲାଭ୍ୟଙ୍ଗଂ କୃତ୍ୱା ଯଦି ଶ୍ମଶାନାଦିକଂ ସ୍ପୃଶତି ତଦାହ—
ଆପସ୍ତମ୍ବଃ—

ଯେନ କେନଚିଦଭ୍ୟକ୍ତଃ ଶ୍ମଶାନଂ ଯଦିଚ ସ୍ପୃଶେତ୍ ।
ଉପବାସେନ ଚୈକେନ ପଞ୍ଚଗବ୍ୟେନ ଶୁଧ୍ୟତି । ୨୧୪ ।

ଇତି ତୈଲାଭ୍ୟଙ୍ଗମୂତ୍ରୋତ୍ସାରଣପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତପ୍ରକରଣଂ ।

ଅଥ ଶାବଜନ୍ମନିଚବ୍ରାହ୍ମଣନମସ୍କରଣପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଯମଃ—କେତନଂ କାରୟିତ୍ୱା ତୁ ଯୋଽଭିଯାତୟତି ଦ୍ୱିଜଃ ।
ବ୍ରହ୍ମହତ୍ୟାମବାପ୍ନୋତି ଶୂଦ୍ରଯୋନୌ ଚ ଜାୟତେ । ୨୧୫ ।
ଏତସ୍ମିନ୍ନେନସି ପ୍ରାପ୍ତେ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ନିୟତବ୍ରତଃ ।
ଯତ ଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣଂ କୁର୍ଯ୍ୟାତ୍ତତଃ ପାପାତ୍ପ୍ରମୁଚ୍ୟତେ । ୨୧୬ ।

କେତନଂ—ନିମନ୍ତ୍ରଣଂ । ଅଭିଯାତୟତି—ଅଭିନମସ୍ୟତି ।

ଇତି ଶାବଜନ୍ମନିଚବ୍ରାହ୍ମଣନମସ୍କରଣପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଅଥ ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟସ୍ୟ ଚଣ୍ଡାଳାଦର୍ଶନେ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଅତ୍ର ବୌଧାୟନଃ—ଚଣ୍ଡାଳଦର୍ଶନେ ଜ୍ୟୋତିଷାଂ ଦର୍ଶନେ ସମ୍ଭାଷଣେ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ୟ ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟଦର୍ଶନେ ଏକରାତ୍ରମୁପବସେତ୍ । ସମ୍ଭାଷଣେ ଦ୍ୱିରାତ୍ରଂ । ସ୍ପର୍ଶନେ ତ୍ରିରାତ୍ରଂ । ଚଣ୍ଡାଳେନ ସହ ଗମନେ ସଚେଲସ୍ନାନମେବ । ଏତଦ୍ବୁଦ୍ଧିପୂର୍ବକମେବ ବେଦିତବ୍ୟମ୍ ।

ଇତି ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟସ୍ୟ ଚଣ୍ଡାଳାଦର୍ଶନପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ପ୍ରମାଦତଃ—ଶୂଦ୍ରାଭିବାଦନପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଅତ୍ର—ସମ୍ବର୍ତ୍ତଃ—

ଯଦି ବିପ୍ରଃ ପ୍ରମାଦେନ ଶୂଦ୍ରମପ୍ୟଭିବାଦୟେତ୍ ।
ଅଭିବାଦ୍ୟ ଦଶକୃତ୍ୱାଂ ସ୍ନାତଃ ପାପାଦ୍ୱିମୁଚ୍ୟତେ । ୨୧୭ ।

ଇତି ଶୂଦ୍ରାଭିବାଦନପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଅଥ ଦେବତାନିନ୍ଦାପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଅତ୍ରାଦ୍ୟପୁରାଣେ—

ପାପାନାମଧିକଂ ପାପଂ ଦେବତାନାଂ ଚ ନିନ୍ଦନଂ ।
ମହାନ୍ ବୈ କ୍ରତୁନା ଯସ୍ତୁ କୃଚ୍ଛ୍ରଂ ଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣଂ ଚରେତ୍ ।୨୧୮

ଇତି ଦେବତାନିନ୍ଦାପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଅଥ ଅନ୍ୟଦେଶଗମନପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଦେବଳଃ—

ସିନ୍ଧୁସୌବୀରସୌରାଷ୍ଟ୍ରାନ୍ ତଥା ପ୍ରତ୍ୟନ୍ତବାସିନଃ ।
ଅଙ୍ଗବଙ୍ଗକଳିଙ୍ଗୋଡ୍ରାନ୍ ଗତ୍ୱା ସଂସ୍କାରମର୍ହତି । ୨୧୯ ।

ତୀର୍ଥଯାତ୍ରାଗମନେ ନ ଦୋଷୋଽସ୍ତି । ତଦନ୍ୟଥା ଗମନେ ଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣକର୍ତ୍ତବ୍ୟମିତି ବେଦିତବ୍ୟ ।

ଇତି ଅନ୍ୟଦେଶଗମନପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଅଥ ବ୍ରାତ୍ୟପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଶଙ୍ଖଲିଖିତୌ—ବ୍ରାତ୍ୟଶ୍ଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣଂ ଚରେତ୍ ଗୋଦାନଂ କୁର୍ଯ୍ୟାତ୍ ।

ମନୁଃ—

ବ୍ରାତ୍ୟାନାଂ ଯାଜନଂ କୃତ୍ୱା ପରେଷାମନ୍ତ୍ୟକର୍ମ ଚ ।
ଅଭିଚାରମହୀନଂ ଚ ତ୍ରିଭିଃ କୃଚ୍ଛ୍ରୈର୍ବ୍ୟପୋହତି । ୨୨୦ ।

ବ୍ରାତ୍ୟଃ—ପତିତସାବିତ୍ରୀକଃ । ଅନ୍ତ୍ୟକର୍ମ—ପ୍ରେତକର୍ମ । ଅହୀନଂ-ଯୋଗବିଶେଷଃ । ଇତି କେଚିତ୍ ।

ଯେଷାଂ ଦ୍ୱିଜାନାଂ ସାବିତ୍ରୀ ନାନୂଚ୍ୟେତ ଯଥାବିଧି ।
ତାଂଶ୍ଚାରୟିତ୍ୱା ତ୍ରୀନ୍ କୃଚ୍ଛ୍ରାନ୍ ଯଥାବିଧ୍ୟୁପନାୟୟେତ୍ । ୨୨୧ ।

ଉପନାୟୟେତ୍—ଉପନୟନାନି କାରୟେତ୍ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ ।

ଇତି ବ୍ରାତ୍ୟପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଅଥ ଗୋଯୋନୌ ମୈଥୁନପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଯମଃ—ଯଦ ଗୋଭିଃ ସମାୟୁକ୍ତଂ ଯାନମାରୁହ୍ୟ ବୈ ଦ୍ୱିଜଃ ।
ମୈଥୁନଂ ସେବତେ ତତ୍ର ସ ସ୍ୱସ୍ଥଃ ସ୍ୱସ୍ଥଂ ବ୍ରଜେତ୍ । ୨୨୨ ।
ହିରଣ୍ୟଂ କ୍ଷେପଣଂ କୃତ୍ୱା ସଚେଲଂ ସ୍ନାନମାଚରେତ୍ । ୨୨୩ ।
ମୈଥୁନଂ ଯଃ ସମାସାଦ୍ୟ ପୁଂସି ଯୋଷିତି ବା ଦ୍ୱିଜଃ ।
ଯୋଜନେଽପ୍ସୁ ଦିବା ଚୈବ ସବାସାଃ ସ୍ନାନମାଚରେତ୍ । ୨୨୪

* ଅତ୍ର ଗୁରୁଲଘୁକଳ୍ପନା ସଗୁଣନିର୍ଗୁଣାଦିବିଷୟତୟା ବ୍ୟବସ୍ଥାତବ୍ୟାଃ

ଇତି ଗୋଯୋନୌ ମୈଥୁନପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଅଥ ମୃଷମୈଥୁନପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଯମଃ—

ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଧର୍ମପତ୍ନୀନାଂ ସେବତେ ମୃଷମୈଥୁନଂ ।
ସଦୂଷ୍ୟତୀତି ବୈ ତସ୍ମାତ୍ ପ୍ରାଜାପତ୍ୟେନ ଶୁଧ୍ୟତି । ୧୧୫ ।

ଧର୍ମପତ୍ନୀତ୍ୟୁପଲକ୍ଷଣଂ ।

ଇତି ମୃଷମୈଥୁନପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଅଥ ଚଣ୍ଡାଳସଙ୍କରପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଚ୍ୟବନଃ—ଚଣ୍ଡାଳସଙ୍କରେଣ ଭବନଂ ଦହନଂ ପ୍ଲାବନଂ ସର୍ବ-ମୃଦ୍ଭାଣ୍ଡଭେଦନଂ । ଶଙ୍ଖଶୁକ୍ତିସୁବର୍ଣ୍ଣରଜତଚେଲାନ୍ୟଦ୍ଭିଃ ପ୍ରକ୍ଷାଳନଂ । କାଂସ୍ୟତାମ୍ରାଣାମାକରେ ଶୁଦ୍ଧିଃ । ସୌବୀରତକ୍ରାଣାଂ ପୟୋଦଧିପରି-ତ୍ୟାଗଃ । ଶେଷରସସର୍ବଦ୍ରବ୍ୟରକ୍ଷଣଂ । ଏଷାଂ ଭକ୍ଷଣେ ଗୋମୂତ୍ର—ଯାବକାହାରେଣ ମାସଂ କ୍ଷପୟେତ୍ । ବାଲବୃଦ୍ଧସ୍ତ୍ରୀଣାମର୍ଦ୍ଧପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ । ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତସ୍ୟାନ୍ତେ ବ୍ରାହ୍ମଣଭୋଜନଂ । ବୃହସ୍ପତିଃ—

ଅଜ୍ଞାନତୋ ଦ୍ୱିଜୋ ଯତ୍ର ଯଦ ଜାନାତି ସଙ୍କରଃ ।
ତଦା କାର୍ଯ୍ୟସ୍ତିଲୈର୍ହୋମୋ ଗାୟତ୍ର୍ୟା ଜପନଂ ତଥା । ୧୧୬ ।
ଅଜ୍ଞାନତଃ ଭୁକ୍ତୋଚ୍ଛେଷ୍ୟନଃ ଶୁଦ୍ଧିରେଷା ପ୍ରକୀର୍ତ୍ତିତା । ୧୧୭ ।

ଗୋଶତଂ ଦଦ୍ୟାଦଜ୍ଞାନେ ସଙ୍କଟେ । ଆପସ୍ତମ୍ବଃ—

ଚଣ୍ଡାଳୋ ପତିତୋବାପି ଜଗୃହେ ଯତ୍ର ତିଷ୍ଠତି ।
ଜାନୁତେଚେତ୍ ପୁନଃ ସମ୍ୟକ୍ ତସ୍ୟ ବକ୍ଷ୍ୟାମି ନିଷ୍କୃତିଃ । ୧୧୮ ।
ଗୃହାପ୍ୟୁଷ୍ଣଂ ପଞ୍ଚଗଂ ଚ ଦ୍ୱିଜାତୀନାଂ ବିଶୋଧନଂ ।
ପ୍ରାଜାପତ୍ୟେନ ଶୂଦ୍ରାଣାଂ ଶେଷଂ ତଦନୁସାରତଃ । ୧୧୯ ।

ଭୁକ୍ତ୍ୱା ଯୈସ୍ତୁ ପକ୍ୱାନ୍ନଂ କୃଚ୍ଛ୍ରଂ ତେଷାଂ ପ୍ରଦାପୟେତ୍ ।
ତେଷାମପି ଚଲେଲ୍ଲିଙ୍ଗଂ କୃଚ୍ଛ୍ରପାଦୋ ବିଧୀୟତେ । ୧୩୦ ।

ତତ୍ତ୍ୱକାଳତତ୍ତ୍ୱଂ ।

ଇତି ଶୂଦ୍ରାନ୍ନସଙ୍କରପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଅଥ ଅସ୍ପୃଶ୍ୟସ୍ପର୍ଶନପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ସ୍ୱଗ୍ରପଲାଣ୍ଡୁଲଶୁନଂ ହି ସ୍ପୃଷ୍ଟ୍ୱା କାମକୃତୋ ଦ୍ୱିଜଃ ।
ତ୍ର୍ୟହଂ ପିବେତ୍ କୁଶଜଲଂ ଗାୟତ୍ରୀଂ ତୁ ଜପେତ୍ତଥା । ୧୩୧ ।

ଅକାମକୃତସ୍ପର୍ଶନମାହ—

ପଲାଣ୍ଡୁଲଶୁନସ୍ପର୍ଶେ ସ୍ନାତ୍ୱା ନକ୍ତଂ ସମାଚରେତ୍ ।
କୃତୋଦ୍ଭାବସ୍ତୁ ବୈ ବାତମୂତ୍ରଚ୍ଛେଷ୍ମାଦ୍ୟହମେବ ତୁ । ୧୩୨ ।

ମଦ୍ୟସ୍ପର୍ଶନେ ବିଶେଷମାହ—

ଜାନୁଧଃସ୍ନାନମାତ୍ରଂ ସ୍ୟାଦାଗ୍ନେୟଦେକପ୍ରତଂ ।
ନାଭେରୂର୍ଦ୍ଧ୍ୱଂ ବିଗୁଣଂ ସ୍ୟାନ୍ମଦ୍ୟସ୍ପର୍ଶନେ ବୁଧଃ । ୧୩୩ ।
ମଦ୍ୟସ୍ପର୍ଶନେ ଯସ୍ତୁ ବ୍ରାହ୍ମଣଃ ଶଂସିତବ୍ରତଃ ।
ଉପୋଷ୍ୟ ରଜନୀମେକାଂ ପଞ୍ଚଗବ୍ୟେନ ଶୁଧ୍ୟତି । ୧୩୪ ।

ଏତଦ୍ବ୍ରତଂ କାମ୍ୟଃସ୍ପର୍ଶେ ମନ୍ତବ୍ୟଂ । ତଦ୍ବ୍ରହ୍ମତତ୍ତ୍ୱଂ । ଶଂସି-ତବ୍ରତୋପାଦାନାଦତି ବେତ୍ତତ୍ । ଷଟ୍ତ୍ରିଂଶନ୍ମତେ—

ଶ୍ୱକୁକ୍କୁଟବରାହାଂସ୍ତୁ ଗ୍ରାମ୍ୟାନ୍ ସଂସ୍ପୃଶ୍ୟ ମାନବଃ ।
ସଚେଲଃ ସଶିରଃ ସ୍ନାତ୍ୱା ତଦାନୀମେବ ଶୁଧ୍ୟତି । ୧୩୫ ।

କୁକ୍କୁଟଭୂମିତଯୌ ବାୟୁଶୋଽପି ଗ୍ରାହ୍ୟଃ । ତଥାହ- ଆପସ୍ତମ୍ବଃ—

ଶିବାଦ୍ୱାଦାନ କାଂସ୍ୟାନି ଶୂଦ୍ରୋଚ୍ଛିଷ୍ଟାନି ଯାନି ଚ ।
ଶୁଧ୍ୟନ୍ତି ଦଶଭିଃ କ୍ଷାରୈଃ ଶ୍ୱକାକୋପହତାନି ଚ । ୧୩୬ ।

ଇତି । କାତ୍ୟାୟନଃ—

ଚଣ୍ଡାଲୈଃ ପତିତୈଃ ସ୍ପୃଷ୍ଟୋ ବିଣ୍ମୂତ୍ରେ ତୁ କୃତେ ଦ୍ୱିଜଃ ।
ତ୍ରିରାତ୍ରଂ ତତ୍ର କୁର୍ବୀତ ଭୁକ୍ତୋଚ୍ଛିଷ୍ଟଃ ଷଡାଚରେତ୍ । ୧୩୭

ଇତ୍ୟେତତ୍ କାମକାରବିଷୟଂ । ଅକାମକୃତଭୁକ୍ତୋଚ୍ଛିଷ୍ଟମାହ— ଅଙ୍ଗିରାଃ—

ଭୁକ୍ତୋଚ୍ଛିଷ୍ଟସ୍ତ୍ୱନାଚାନ୍ତଶ୍ଚଣ୍ଡାଲୈଃ ଶ୍ୱପଚେନ ବା ।
ପ୍ରମାଦାତ୍ ସ୍ପର୍ଶନଂ ଗଚ୍ଛେ ତସ୍ୟ କୁର୍ଯ୍ୟାଦ୍ ବିଶୋଧନଂ ।୧୩୮।
ଗାୟତ୍ର୍ୟଷ୍ଟସହସ୍ରଂ ତୁ ଦ୍ରୁପଦାଂ ବା ଶତଂ ଜପେତ୍ ।
ତ୍ରିରାତ୍ରୋପୋଷିତୋ ଭୂତ୍ୱା ପଞ୍ଚଗବ୍ୟେନ ଶୁଧ୍ୟତି । ୧୩୯।

ଦକ୍ଷଃ—ପାନେ ମୈଥୁନସଂସର୍ଗେ ତଥା ମୂତ୍ରପୁରୀଷୟୋଃ ।
ସଂସ୍ପର୍ଶନଂ ଯଦା ଗଚ୍ଛେଦ୍ ଉଚ୍ଛୋଦକ୍ୟାନ୍ତ୍ୟଜୈଃ ସହ ।୧୪୦ ।
ଦିନମେକଂ ଚରେନ୍ ମୂତ୍ରେ ପୁରୀଷେ ତୁ ଦିନତ୍ରୟଂ ।
ଦିନତ୍ରୟଂ ମୈଥୁନେ ସ୍ୟାତ୍ ପାନେ ତୁ ସ୍ୟାଚ୍ଚତୁଷ୍ଟୟଂ । ୧୪୧

ପାନେ—ଅନ୍ନପାନାଦଦୁଷ୍ଟଜପାନେ । ଦିନମେକମିତି—ମୂତ୍ରୋ-ତ୍ସର୍ଗେ ଅନ୍ତ୍ୟଜାଦିସଂସ୍ପର୍ଶେ ଦିନମେକମୁପବାସଃ । ଏବମନ୍ୟତ୍ରାପି ବ୍ୟାଖ୍ୟେୟଂ । ଛାଗଲେୟଃ—

ଏବ ସଂସ୍ପର୍ଶନେ ଚୈବ ଚୈତ୍ୟଯୂପଚିତସ୍ପୃଶାଂ । ୧୪୨ ।

ଅତ୍ରିଃ—

ରଜକଂ ଚର୍ମକାରଂ ଚ ନଟୀଂ ଧୀବରମେବଚ ।
ବୃଙ୍ଗବେରଂ ତଥା ସ୍ପୃଷ୍ଟ୍ୱା ଶୁଧ୍ୟେଦାଚମନାଦ୍ଦ୍ୱିଜଃ । ୧୪୩ ।
ବରୁଡଂ ଚ ତଥା ସ୍ପୃଷ୍ଟ୍ୱା ସ୍ନାତ୍ୱୋପସ୍ପୃଶ୍ୟ ଶୁଧ୍ୟତି । ୧୪୪ ।
ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟୈରେଭିଃ ସଂସ୍ପୃଷ୍ଟ ଏକରାତ୍ରଂ ପୟଃ ପିବେତ୍ ।
ସଂସ୍ପୃଶ୍ୟ ନୈନାନୁଚ୍ଛିଷ୍ଟ ଉପୋଷ୍ୟ ଦିବସଂ କ୍ଷିପେତ୍ । ୧୪୫ ।

ଧୀବରଃ—କୈବର୍ତ୍ତଃ । ଯାଜ୍ଞବଲ୍କ୍ୟଃ—

ଚଣ୍ଡାଲପୁକ୍କସମ୍ଲେଚ୍ଛଭିଲ୍ଲପାରସିକାଦିକାନ୍ ।
ମହାପାତକିନଶ୍ଚୈବ ସ୍ପୃଷ୍ଟ୍ୱା ସ୍ନାୟାତ୍ ସଚେଲକଂ ।୧୪୬।

ଦାଲଭ୍ୟଃ—

ମହାପାତକିନଂ ସ୍ପୃଷ୍ଟ୍ୱା ସ୍ନାତ୍ୱା ବଗ୍ନୋ ବଶୁଧ୍ୟତି ।
ତେନୈବୋଚ୍ଛିଷ୍ଟସଂସ୍ପୃଷ୍ଟ ସ୍ତ୍ରିସ୍ନାନେନୈବ ଶୁଧ୍ୟତି । ୧୪୭ ।

ଷଟ୍ତ୍ରିଂଶନ୍ମତେ—

ବୌଦ୍ଧାନ୍ ପଶୁପତାନ୍ ସ୍ପୃଷ୍ଟ୍ୱା ଲୋକାୟତିକନାସ୍ତିକାନ୍ ।
ବିକର୍ମସ୍ଥାନ୍ ଦ୍ୱିଜାନ୍ ଶୂଦ୍ରାନ୍ ସଚେଲୋ ଜଲମାବିଶେତ୍ । ୧୪୮

ପୈଠୀନସିଃ—

ମହାପାତକସଂସ୍ପର୍ଶେ ସ୍ନାନମେବ ବିଧୀୟତେ ।
ସଂସ୍ପୃଷ୍ଟସ୍ତୁ ଯଦା ଭୁଙ୍କ୍ତେ ତପ୍ତକୃଚ୍ଛ୍ରଂ ବିଧୀୟତେ । ୧୪୯ ।

କଶ୍ୟପଃ—

ଶ୍ୱକୁକ୍କୁଟାନ୍ତ୍ୟଶୃଗାଲମଦ୍ୟଭାଣ୍ଡରଜସ୍ୱଲାଃ ।
ଯଦ୍ୟୁଚ୍ଛିଷ୍ଟଂ ସ୍ପୃଶେଦ୍ଦ୍ୱିଜ କୃଚ୍ଛ୍ରଂ ସାନ୍ତପନଂ ଚରେତ୍ । ୧୫୦ ।

ମନୁଃ—

ସ୍ପୃଷ୍ଟ୍ୱା ଦତ୍ତ୍ୱା ତୁ ମଦର୍ଗଂ ବିଧିବତ୍ ପ୍ରତିଗୃହ୍ୟ ଚ ।
ଶୂଦ୍ରୋଚ୍ଛିଷ୍ଟଜଲଂ ପୀତ୍ୱା କୁଶବାରି ପିବେତ୍ତ୍ର୍ୟହଂ । ୧୫୧ ।
ଶୃଗାଲପତିତୋଦକ୍ୟାଃ ସୂତ୍ୟୋଚ୍ଛିଷ୍ଟଂ ଦ୍ୱିଜୋତ୍ତମଃ ।
ପ୍ରାଜାପତ୍ୟଂ ଚରେତ୍ କୃଚ୍ଛ୍ରଂ ସୁମନ୍ତୁବଚନଂ ଯଥା । ୧୫୨ ।

ଆପସ୍ତମ୍ବଃ—

ଭୁକ୍ତୋଚ୍ଛିଷ୍ଟୋଽନ୍ତ୍ୟଜୈଃ ସ୍ପୃଷ୍ଟଃ ପ୍ରାଜାପତ୍ୟଂ ସମାଚରେତ୍ ।
ଯଥୋଚ୍ଛିଷ୍ଟେ ମୁତଃ ପାଦଃ ପାଦମାମାଞ୍ଚନେ ତଥା । ୧୫୩ ।

ଯୋ ମୁଖେ ପ୍ରଥମନ୍ତୋ ଗ୍ରାସାର୍ଦ୍ଧୋମମାକ୍ଷେଣାନ୍ତ୍ୟଜାଦ୍ୟୈଃ ସ୍ପୃଷ୍ଟସ୍ତଦୋଚ୍ଛିଷ୍ଟଃ କୃଚ୍ଛ୍ରପାଦଂ କୁର୍ଯାତ୍ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ଅଙ୍ଗିରାଃ—

ଶୃଗାଲୋଦକସଂସ୍ପର୍ଶେ ସ୍ନାନମେବ ବିଧୀୟତେ ।
ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟସ୍ତେନ ସଂସ୍ପୃଷ୍ଟ ସ୍ତ୍ରିରାତ୍ରେଣ ବିଶୁଧ୍ୟତି । ୧୫୪ ।

ଆପସ୍ତମ୍ବଃ—

ସଂସର୍ଗଂ ତୁ ଯଦା ଗଚ୍ଛେତ୍ ଶବୋଦକ୍ୟାନ୍ତ୍ୟଜୈଃ ସହ ।
ଏତୈରେବ ଯଦା ସ୍ପୃଷ୍ଟଃ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ କଥଂ ଭବେତ୍ । ୧୫୫ ।

ଭୋଜନେ ତୁ ତ୍ରିରାତ୍ରଂ ସ୍ୟାତ୍ ପାନେ ତୁ ତ୍ର୍ୟହମେବ ଚ ।
ମୈଥୁନେ ପାଦମେକଂ ସ୍ୟାତ୍ତଥା ମୂତ୍ରପୁରୀଷୟୋଃ । ୧୫୬ ।
ଦିନମେକଂ ତଥା ମୂତ୍ରେ ପୁରୀଷେ ତୁ ଦିନତ୍ରୟଂ ।
ଏକାହ ସ୍ତତ୍ର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟୋ ଦନ୍ତଧାବନକର୍ମଣି । ୧୫୭ ।

ଯଦ୍ୟଜ୍ଞାନତସ୍ତାସାଂ ସ୍ପୃଷ୍ଟା । ଭୋଜନଂ କରୋତି ତଦ୍ବିଷୟମାହ—ବୃଦ୍ଧଶାତାତପଃ—

ମାତାପିତ୍ରୋରଥୋଚ୍ଛିଷ୍ଟଂ ବାଲୋ ଭୁକ୍ତ୍ୱା ଶୁଚୀ ଭବେତ୍ ।
ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟୋଚ୍ଛିଷ୍ଟସଂସୃଷ୍ଟଃ ତୀର୍ଥାଦାନେନୈବ ଶୁଧ୍ୟତି । ୧୫୮ ।

ଏତଦନୁପନୀତବିଷୟଂ । ଉପନୀତସ୍ୟ ତୁ ତତ୍ରୈବାହ—

ଅଶୁଦ୍ଧାନ୍ ସ୍ୱପ୍ନମଧ୍ୟେ ତାନ୍ ଶୁଦ୍ଧସ୍ତୁ ଯଦି ସଂସ୍ପୃଶେତ୍ ।
ତଚ୍ଛୁଦ୍ଧିରୁପବାସେନ ତପ୍ତକୃଚ୍ଛ୍ରେଣ ବା ଦ୍ୱିଜଃ । ୧୫୯ ।

ଦେବଲଃ—

ଶ୍ୱପାକଂ ପତିତଂ ବ୍ୟଙ୍ଗମୁନ୍ମତ୍ତଂ ଶବଦାହକଂ ।
ସୂତିକାଂ ସାବିକାଂ ନାରୀଂ ରଜସା ଚ ପରିପ୍ଲୁତାଂ । ୧୬୦ ।
ଶ୍ୱକୁକ୍କୁଟବରାହାଂଶ୍ଚ ଗ୍ରାମ୍ୟାନ୍ ସଂସ୍ପୃଶ୍ୟ ମାନବଃ ।
ସଚୈଲଃ ସଶିରାଃ ସ୍ନାତ୍ୱା ତକ୍ଷଣାଦେବ ନଶ୍ୟତି । ୧୬୧ ।

ଏତଚ୍ଚ ସ୍ପୃଷ୍ଟଂ ଯଦି ଶୁଦ୍ଧୋ ଭବତି ତଦ୍ବିଷୟମାହ—

ଅନୁଚ୍ଛିଷ୍ଟେ ତୁ ସଂସ୍ପୃଷ୍ଟେ ସ୍ନାନଂ ଯେନ ବିଧୀୟତେ ।
ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟସ୍ତେନ ସଂସ୍ପୃଷ୍ଟଃ ପ୍ରାଜାପତ୍ୟଂ ସମାଚରେତ୍ । ୧୬୨

ଆପସ୍ତମ୍ବଃ—

ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟସ୍ତୁ ଯଦା ବିପ୍ରଃ ସ୍ପୃଶେଦନ୍ୟଂ ଦ୍ୱିଜନ୍ମକାଂ ।
ମଦ୍ୟଂ ସ୍ପୃଷ୍ଟ୍ୱା ଚରେତ୍ କୃଚ୍ଛ୍ରଂ କୃଚ୍ଛ୍ରାର୍ଦ୍ଧଂ ଚ ରଜସ୍ୱଲାଂ । ୧୬୩
ଉଦକ୍ୟାଂ ସୂତିକାଂ ବାପି ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟଂ ସ୍ପୃଶତେ ଯଦି ।
କୃଚ୍ଛ୍ରାର୍ଦ୍ଧଂ ତୁ ଚରେଦ୍ ବିପ୍ରଃ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ବିଶୁଦ୍ଧୟେ । ୧୬୪

ସ୍ନାନାବସ୍ଥାସ୍ପର୍ଶନେ ସ୍ନାନଂ କର୍ତ୍ତବ୍ୟମିତ୍ୟାହ—ଯମଃ—

ଚଣ୍ଡାଳୈଃ ଶ୍ୱପଚୈଃ ସ୍ପୃଷ୍ଟୋ ନଦୀ ସ୍ନାନଂ ସମାଚରେତ୍ ।
ନ ବସେତ୍ ତଦା ସ୍ନାନୀ ସଦ୍ୟଃ ସ୍ନାନେନ ଶୁଧ୍ୟତି । ୧୬୫

ଅଥ ଶ୍ଵ କପୋତ୍ୟାଦ୍ୟାବଚ୍ଛାଦନାଦବତାଷଣଃ ।
ତଦା ତସ୍ୟ ତୁ ବସ୍ତ୍ରାଣଂ ଷଡ଼ଧା ପରିବର୍ତ୍ତୟେତ୍ । ୧୬୬ ।
ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟଂ ସଂସ୍ପୃଶେଦ୍ ଯସ୍ତୁ ମଦ୍ୟଂ ଶୂଦ୍ରଂ ଶୁନୀଶ୍ଵକଂ ।
ଦ୍ଵିରାତ୍ରୋପୋଷିତୋ ଭୂତ୍ଵା ପଞ୍ଚଗବ୍ୟେନ ଶୁଧ୍ୟତି । ୧୬୭ ।

ଆପସ୍ତମ୍ବଃ—
ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟଂ ସ୍ପୃଶତେ ଯସ୍ତୁ ଯଦି କଶ୍ଚିଦକାମତଃ ।
ଶୁନଃ କୁକ୍କୁଟଶୂଦ୍ରାଂଶ୍ଚ ମଦ୍ୟଭାଣ୍ଡଂ ତଥୈବ ଚ । ୧୬୮ ।
ପକ୍ଷିଣାଂ ଭକ୍ଷଣଂ ଯଚ୍ଚାନ୍ୟଦମେଧ୍ୟାନି କଥଂଚନ ।
ଅହୋରାତ୍ରୋଷିତୋ ଭୂତ୍ଵା ପଞ୍ଚଗବ୍ୟେନ ଶୁଧ୍ୟତି । ୧୬୯ ।

ସ୍ନାନାଶକ୍ତାବାହ—
ଆତୁରେ ସ୍ନାନମାପନ୍ନେ ଦଶକୃତ୍ଵସ୍ତ୍ଵନାତୁରଃ ।
ସ୍ନାତ୍ଵା ସ୍ନାତ୍ଵା ସ୍ପୃଶେଦେନଂ ତତଃ ଶୁଧ୍ୟେତ୍ ସ ଆତୁରଃ । ୧୭୦ ।

ଚତୁର୍ବିଂଶେ—ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟେନାଥ ଶୂଦ୍ରେଣ ବିପ୍ରଃ ସ୍ପୃଷ୍ଟସ୍ତୁ କାଦୃଶଃ ।
ଉପବାସେନ ଶୁଦ୍ଧିଃ ସ୍ୟାତ୍ ଶୁନା ସଂସ୍ପୃଷ୍ଟ ଏବ ଚ ।୧୭୧।
ଉପବାସଂ କୃତ୍ଵା ପଞ୍ଚଗବ୍ୟଂ ପିବେତ୍ । ତଥାଚ—ଶାତାତପଃ—
ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟୋଚ୍ଛିଷ୍ଟସଂସ୍ପୃଷ୍ଟଃ ଶୁନା ଶୂଦ୍ରେଣ ବା ପୁନଃ ।
ଉପୋଷ୍ୟ ରଜନୀମେକାଂ ପଞ୍ଚଗବ୍ୟେନ ଶୁଧ୍ୟତି । ୧୭୨ ।

ଏତଦକାମସ୍ପର୍ଶବିଷୟଂ । କାମକୃତସ୍ପର୍ଶେ ବିଶେଷମାହ—ବୃହସ୍ପତିଃ—
ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟୋଚ୍ଛିଷ୍ଟସଂସ୍ପୃଷ୍ଟଃ ଶୁନା ଶୂଦ୍ରେଣ ବା ଦ୍ଵିଜଃ ।
କୃତ୍ଵୋପବାସଂ ନକ୍ତଂ ବା ପଞ୍ଚଗବ୍ୟେନ ଶୁଧ୍ୟତି । ୧୭୩ ।
ଅବିଜ୍ଞୋର୍ବୁଦ୍ଧିପୂର୍ବସ୍ପର୍ଶେ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତମିଦଂ ଚରେତ୍ ।
ନକ୍ତଂ ତଥୋପବାସଂ ଚ ପ୍ରକୁର୍ବୀତାନୁପୂର୍ବଶଃ । ୧୭୪ ।
ବୈଶ୍ୟସ୍ତୁ ଶୂଦ୍ରସଂସ୍ପର୍ଶେ କୁର୍ଯ୍ୟାନ୍ନକ୍ତଂ ଘୃତାଶନଂ ।
ବିପ୍ରୋ ବିପ୍ରେଣ ସଂସ୍ପୃଷ୍ଟସ୍ତୁ ତଦେବ ବ୍ରତଂ ଚରେତ୍ ।୧୭୫।
ଅତ୍ର ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟସ୍ପର୍ଶନେ ଲଘ୍ୟନ୍ତରଙ୍ଗଃ । କାମକୃତବିଷୟମେତତ୍ ।

ଅଜ୍ଞାନକୃତବିଷୟମାହ—ବ୍ରହ୍ମପୁରାଣେ—

ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟେନାଥ ତପ୍ତେନ ଦନ୍ତୈଃ ସ୍ପୃଷ୍ଟସ୍ତୁ ଚାତୁଷଃ ।
ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱଂ ସ୍ନାନଂ ପ୍ରକୁର୍ଯ୍ୟାତାଂ ସଦ୍ୟ ଏବ ସମାହିତୌ ।୧୭୭।

ଏବ ଋଷିସ୍ମୃତାବପି ।

ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟା ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ଯା ତୁ ସ୍ନାନଂ ଶୂଦ୍ରଂ ସ୍ପୃଶେଦ୍ଯଦି ।
ଶୁଦ୍ଧା ଭବତି ସା ନାରୀ ଯାବଚ୍ଚୈତେ ଚନ୍ଦ୍ରମାଃ । ୧୭୮ ।
କ୍ଷୀଣପକ୍ଷେ ଯଦାବସ୍ଥୌ କ୍ଷୀଣଚନ୍ଦ୍ରୋ ନ ଦୃଶ୍ୟତେ ।
ଗ୍ରାସଂ ଦତ୍ତଂ ମୋଦତେ ସୋମସ୍ତାଂ ଦତ୍ତଂ ଭୁବନ୍ଲୋକଯେତ୍ ।

ଶାତାତପଃ—

ଅଶୁଦ୍ଧଂ ସ୍ପୃଶତେ ଯସ୍ତୁ ଏକ ଏବ ସ ଦୁଷ୍ୟତି ।
ତଂ ସ୍ପୃଷ୍ଟ୍ୱା ଯୋ ନ ଦୁଷ୍ୟେତ ସର୍ବଦ୍ରବ୍ୟେଷ୍ୱୟଂ ବିଧିଃ ।୧୭୯।

କୂର୍ମପୁରାଣେ—

ଚଣ୍ଡାଳଂ ସୂତିକାସ୍ତ୍ରୀଂ ଶବଂ ନାସ୍ତି ରଜସ୍ୱଲାଂ ।
ସ୍ପୃଷ୍ଟ୍ୱା ସ୍ନାୟାଦ୍ ବିଶୁଦ୍ଧ୍ୟର୍ଥଂ ତତ୍ସ୍ପୃଷ୍ଟଂ ପତିତଂ ତଥା ।୧୮୦।
ଚଣ୍ଡାଳସୂତିକଶବସ୍ପୃଷ୍ଟୈଃ ସଂସ୍ପୃଶ୍ୟତେ ଯଦି ।
ପ୍ରମାଦାତ୍ତତ୍ର ଆଚମ୍ୟ ଜପଂ କୁର୍ଯ୍ୟାତ୍ ସମାହିତଃ । ୧୮୧ ।
ଇତି ସ୍ପୃଷ୍ଟିନଂ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ବୁଦ୍ଧ୍ୟାସ୍ପୃଷ୍ଟୋ ଦ୍ୱିଜୋତ୍ତମଃ ।
ଅଗ୍ନେରନ୍ଦ୍ରଦଶୁଦ୍ଧ୍ୟର୍ଥଂ ପ୍ରାହ ଦେବଃ ପିତାମହଃ । ୧୮୨ ।

ମନୁଃ—

ଅବରସ୍ପୃଶେଦ୍ ବରଂ ବର୍ଣ୍ଣଂ ବରୋ ବାପ୍ୟବରଂ ଯଦି ।
ସଂସ୍ପୃଶେତ୍ ଶବଂ ମୋହାତ୍ତସ୍ୟ ଶୌଚେନ ଶୁଧ୍ୟତି । ୧୮୩ ।

ସୁମନ୍ତୁଃ—ତୈଳାଭ୍ୟଙ୍ଗଂ କୃତ୍ୱା ଯତ୍ର ଚଣ୍ଡାଳଂ ସ୍ପୃଶତି ତତ୍ରାହ
ଆପସ୍ତମ୍ବଃ—

ଯେନ କେନଚିଦଭ୍ୟକ୍ତଶ୍ଚଣ୍ଡାଳଂ ପତିତଂ ସ୍ପୃଶେତ୍ ।
ଉପବାସେନ ତେନୈବ ପଞ୍ଚଗବ୍ୟେନ ଶୁଧ୍ୟତି । ୧୮୪ ।

ଅତ୍ର ଦୋଷୋନାସ୍ତି ତଦାହ ଷଟ୍‌ତ୍ରିଂଶନ୍ମତେ—

ଦେବଯାତ୍ରା ବିବାହେଷୁ ଯଜ୍ଞେଷୁ ପ୍ରକରେଷୁ ଚ ।
ଉତ୍ସବେଷୁ ଚ ସର୍ବେଷୁ ସ୍ପୃଷ୍ଟାସ୍ପୃଷ୍ଟିଂ ନ ଦୁଷ୍ୟତି । ୧୮୫ ।
ତୀର୍ଥେ ବିବାହେ ଯାତ୍ରାୟାଂ ସଂଗ୍ରାମେ ଦେଶବିପ୍ଳବେ ।
ନଗରଗ୍ରାମଦାହେ ଚ ସ୍ପୃଷ୍ଟାସ୍ପୃଷ୍ଟିଂ ନ ଦୁଷ୍ୟତି । ୧୮୬ ।

ଷଟ୍‌ତ୍ରିଂଶନ୍ମତେ—

ମାନୁଷାସ୍ଥି ବସାଂ ବିଷ୍ଠାମାର୍ତ୍ତବଂ ମୂତ୍ରରେତସୀ ।
ମଜ୍ଜାନଂ ଶୋଣିତଂ ସ୍ପୃଷ୍ଟ୍ୱା ସତ୍ୱରଂ ସ୍ନାନମାଚରେତ୍ । ୧୮୭ ।
ସ୍ନାତ୍ୱାଦେତାନ ସଂସ୍ପୃଶ୍ୟ ପ୍ରକ୍ଷାଲ୍ୟାଚମ୍ୟ ଶୁଧ୍ୟତି ।
ଶ୍ୱନା ଚୈବ ଶ୍ୱପାକେନ ମୂତ୍ରନିର୍ହାରକେଣ ଚ । ୧୮୮ ।
ସ୍ପୃଷ୍ଟମାତ୍ରେ ତୁ କୁର୍ବୀତ ସଚେଲଂ ସ୍ନାନମାଚରେତ୍ । ୧୮୯ ।

ଇତି ଅସ୍ପୃଶ୍ୟସ୍ପର୍ଶନପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଅଥ ଶାଖାରୂଢ଼ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଏକଶାଖାସମାରୂଢ଼ଶ୍ଚାଣ୍ଡାଲୋ ବା ରଜସ୍ୱଳା ।
ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ତ ଷନଂ ତତ୍ର ସଚେଲଂ ଜଲମାବିଶେତ୍ । ୧୯୦ ।
ବୃକ୍ଷାରୂଢ଼ସ୍ତୁ ଚଣ୍ଡାଲୋ ଦ୍ୱିଜସ୍ତତ୍ରୈବ ତିଷ୍ଠତି ।
ଫଲାନି ଭକ୍ଷୟେଦ୍ୟସ୍ତୁ କଥଂ ଶୁଦ୍ଧିଂ ବିନିର୍ଦ୍ଦିଶେତ୍ । ୧୯୧ ।
ବ୍ରାହ୍ମଣାନ୍ ସମନୁଜ୍ଞାପ୍ୟ ସବାସାଃ ସ୍ନାନମାଚରେତ୍ ।
ଏକସ୍କନ୍ଧୋଷିତୋଭୁକ୍ତ୍ୱା ପଞ୍ଚଗବ୍ୟେନ ଶୁଧ୍ୟତି । ୧୯୨ ।
ଏକବୃକ୍ଷଂ ସମାରୂଢ଼ଶ୍ଚାଣ୍ଡାଲୋ ବା ରଜସ୍ୱଳା ।
ଅଦୋସ୍କନ୍ଧୋଷିତୋଭୁକ୍ତ୍ୱା ପଞ୍ଚଗବ୍ୟେନ ଶୁଧ୍ୟତି । ୧୯୩ ।

ଶୁଦ୍ଧାନନ୍ତରଂ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଇତି ଶାଖାରୂଢ଼ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଚାଣ୍ଡାଳସ୍ପର୍ଶନପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତମ୍ ।

ବୃଦ୍ଧଶାତାତପଃ—

ଉଦକ୍ୟାଂ ସୂତକୀଂ ଚାପି ଅନ୍ତ୍ୟଜାଂ ସ୍ପୃଶତେ ଯଦି ।
ତ୍ରିରାତ୍ରେଣୈବ ଶୁଦ୍ଧ୍ୟେତ ଇତି ଶାତାତପୋଽବ୍ରବୀତ୍ । ୨୯୪ ।

ବୌଧାୟନଃ—

ରଜସ୍ୱଲାଂ ଚ ସଂସ୍ପୃଶ୍ୟ ଶ୍ୱଶୃଗାଲୋଽନ୍ତ୍ୟଜବାୟସୌ ।
ତାବତ୍ତିଷ୍ଠେନ୍ନିରାହାରା ସ୍ନାନକାଲଂ ନ ଶୁଧ୍ୟତି । ୨୯୫ ।

ଉପବାସକରଣାଶକ୍ତୌ ଅତ୍ର ଚ ଅଙ୍ଗିରାଃ—

ଶୃଗାଳଃ ପତିତୋ ବାପି ଯଦାଶୁଦ୍ଧାଂ ସ୍ତ୍ରିୟଂ ସ୍ପୃଶେତ୍ ।
ଅଫାଲକୃଷ୍ଟେ ବାଽର୍ଦ୍ଧ୍ୱା ପଞ୍ଚଗବ୍ୟେନ ଶୁଧ୍ୟତି । ୨୯୬ ।

ବଶିଷ୍ଠବୃହସ୍ପତୀ—

ପତିତାନ୍ତ୍ୟଶ୍ୱପାକୈନ ସଂସ୍ପୃଷ୍ଟା ଚେତ୍ ରଜସ୍ୱଲା ।
ଅଘାହାନି ବ୍ୟତିକ୍ରମ୍ୟ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ସମାଚରେତ୍ । ୨୯୭ ।
ପ୍ରଥମେଽହ୍ନି ତ୍ରିରାତ୍ରଂ ତୁ ଦ୍ୱିତୀୟେ ଦ୍ୱ୍ୟହମେବ ତୁ ।
ଅହୋରାତ୍ରଂ ତୃତୀୟେଽହ୍ନି ଚତୁର୍ଥେଽହ୍ନି ନକ୍ତମାଚରେତ୍ ।୨୯୮

ଅଘାହାନି—ଅଶୁଦ୍ଧିଦିବସାନ୍ ।

ରଜସ୍ୱଲା ତୁ ଭୁଞ୍ଜାନା ଶ୍ୱାନ୍ତ୍ୟଜାତିଂ ସ୍ପୃଶେଦ୍ ଯଦି ।
ଗୋମୂତ୍ରଯାବକାହାରା ଷଡ୍ରାତ୍ରେଣ ବିଶୁଧ୍ୟତି । ୨୯୯ ।
ଅଶକ୍ତୌ କାଞ୍ଚନଂ ଦଦ୍ୟାଦ୍ ବିପ୍ରେଭ୍ୟୋ ବାପି ଭୋଜନଂ ।
ଶୁନା ସ୍ପୃଷ୍ଟି ସ୍ପୃଷ୍ଟ୍ୱା ତଦା ସା ତ୍ର୍ୟହମାଚରେତ୍ । ୩୦୦ ।

ଇତି ରଜସ୍ୱଲାନ୍ତ୍ୟଜାଦିସ୍ପର୍ଶନପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତମ୍ ।

ଅଥ ରଜସ୍ୱଲାସ୍ପର୍ଶାସ୍ପର୍ଶପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଅତ୍ରିଃ—

ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟୋଚ୍ଛିଷ୍ଟସଂସ୍ପୃଷ୍ଟା କଥଂଚତ୍ ସ୍ତ୍ରୀ ରଜସ୍ୱଲା ।
କୃଚ୍ଛ୍ରେଣ ଶୁଧ୍ୟତେ ପୂର୍ବ୍ବା ଶୂଦ୍ରା ଦାନୈରୁପୋଷିତା ।
ସବର୍ଣ୍ଣାଂ ମଧ୍ୟବର୍ଣ୍ଣାଂ ବା ସ୍ପୃଷ୍ଟ୍ୱା ସ୍ନାନେନ ଶୁଧ୍ୟତି । ୩୦୧ ।

କାଶ୍ୟପଃ—

ରଜସ୍ୱଲାଂ ତୁ ସଂସ୍ପୃଶ୍ୟ ବ୍ରାହ୍ମଣୀଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ଯଦି ।
ଏକରାତ୍ରନିରାହାରା ପଞ୍ଚଗବ୍ୟେନ ଶୁଧ୍ୟତି । ୩୦୨ ।
ରଜସ୍ୱଲାଂ ତୁ ସଂସ୍ପୃଶ୍ୟ ରାଜନ୍ୟା ବ୍ରାହ୍ମଣୀଂ ଯଦି ।
ତ୍ରିରାତ୍ରେଣ ବିଶୁଦ୍ଧିଃ ସ୍ୟାଦ୍ ବ୍ୟାସସ୍ୟ ବଚନଂ ଯଥା । ୩୦୩ ।
ରଜସ୍ୱଲାଂ ଚ ସଂସ୍ପୃଶ୍ୟ ବୈଶ୍ୟା ଚେଦ୍ ବ୍ରାହ୍ମଣୀଂ ତୁ ଯା ।
ପଞ୍ଚରାତ୍ରନିରାହାରା ପଞ୍ଚଗବ୍ୟେନ ଶୁଧ୍ୟତି । ୩୦୪ ।
ରଜସ୍ୱଲାଂ ଚ ସଂସ୍ପୃଶ୍ୟ ଶୂଦ୍ରା ଚେଦ୍ ବ୍ରାହ୍ମଣୀଂ ତୁ ଯା ।
ଷଡ୍ରାତ୍ରେଣ ବିଶୁଦ୍ଧିଃ ସ୍ୟାଦ୍ ବ୍ରାହ୍ମଣୀ କାମତ୍ୟଜତଃ । ୩୦୫ ।
ଅଜ୍ଞାନତସ୍ତ୍ୱେତଦର୍ଦ୍ଧଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ସର୍ବ୍ବଦର୍ଶନେ । ୩୦୬ ।

ବୃହଦ୍ବିଷ୍ଣୁଃ—ରଜସ୍ୱଲା ହୀନବର୍ଣ୍ଣାଂ ସ୍ପୃଷ୍ଟ୍ୱା ନ ତାବଦଶ୍ନୀୟାତ୍ । ଯାବନ୍ନ ଶୁଦ୍ଧା ଭବେତ୍ । ବୃହଦ୍ ବଶିଷ୍ଠଃ—

ସ୍ପୃଷ୍ଟ୍ୱା ରଜସ୍ୱଲାନ୍ୟୋନ୍ୟଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ଶୂଦ୍ରୟାପି ଚ ।
କୃଚ୍ଛ୍ରେଣ ଶୁଧ୍ୟତେ ପୂର୍ବ୍ବା ଶୂଦ୍ରା ଦାନେନ ଶୁଧ୍ୟତି । ୩୦୭ ।
ସ୍ପୃଷ୍ଟ୍ୱା ରଜସ୍ୱଲାନ୍ୟୋନ୍ୟଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ବୈଶ୍ୟୟାପି ଚ ।
ପାଦହୀନଂ ଚରେତ୍ ପୂର୍ବ୍ବା କୃଚ୍ଛ୍ରପାଦଂ ତଥୋତ୍ତରା । ୩୦୮ ।
ସ୍ପୃଷ୍ଟ୍ୱା ରଜସ୍ୱଲାନ୍ୟୋନ୍ୟଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୀ କ୍ଷତ୍ର୍ୟୟାପି ଚ ।
କୃଚ୍ଛ୍ରେଣ ଶୁଧ୍ୟତେ ପୂର୍ବ୍ବା ଉତ୍ତରା ତୁ ତଦର୍ଦ୍ଧତଃ । ୩୦୯ ।
ସ୍ପୃଷ୍ଟ୍ୱା ରଜସ୍ୱଲାନ୍ୟୋନ୍ୟଂ କ୍ଷତ୍ରିୟା ଶୂଦ୍ରୟାପି ଚ ।
ଉପବାସୈସ୍ତ୍ରିଭିଃ ପୂର୍ବ୍ବା ତ୍ୱହୋରାତ୍ରେଣ ଚୋତ୍ତରା । ୩୧୦ ।

ସ୍ପୃଷ୍ଟ୍ବା ରଜସ୍ୱଲାନ୍ୟୋଽନ୍ୟଂ କ୍ଷତ୍ରିୟା ବୈଶ୍ୟୟାପି ଚ ।
ତ୍ରିରାତ୍ରେ ଶୁଧ୍ୟତେ ପୂର୍ବା ତ୍ର୍ୟହୋରାତ୍ରେଣ ଚୋତ୍ତରା । ୩୧୧ ।
ସ୍ପୃଷ୍ଟ୍ବା ରଜସ୍ୱଲାନ୍ୟୋଽନ୍ୟଂ ବୈଶ୍ୟା କ୍ଷତ୍ରିୟୟାପି ଚ ।
ତ୍ରିରାତ୍ରେ ଶୁଧ୍ୟତେ ପୂର୍ବା ଉତ୍ତରା ତୁ ଦିନଦ୍ୱୟେ । ୩୧୨ ।
ବର୍ତ୍ତିନାଂ କାମତଃ ସ୍ପର୍ଶେ ଶୁଦ୍ଧିରେଷା ପ୍ରକୀର୍ତ୍ତିତା । ୩୧୩ ।

ଅଜ୍ଞାନତସ୍ତ୍ୱର୍ଦ୍ଧଂ । ଅକାମତସ୍ତ୍ୱେତଦର୍ଦ୍ଧମିତି ପ୍ରତ୍ୟେତବ୍ୟଂ । ଯମଃ—

ସ୍ପୃଷ୍ଟ୍ବା ରଜସ୍ୱଲାନ୍ୟୋଽନ୍ୟଂ ସଗୋତ୍ରା ଚୈକଭର୍ତ୍ତୃକା ।
କାମତୋଽକାମତୋ ବାପି ସଦ୍ୟଃ କାଲେନ ଶୁଧ୍ୟତି । ୩୧୪

ସ୍ନାନପର୍ଯ୍ୟନ୍ତଂ ଉପବାସଂ କୃତ୍ୱା ଇତି ମନ୍ତବ୍ୟଂ । ସମ୍ବର୍ତ୍ତଃ—

ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟଂ ତୁ ଦ୍ୱିଜାତୀନାଂ ରଜଃସ୍ତ୍ରୀ ଯଦି ସଂସ୍ପୃଶେତ୍ ।
ଉପବାସଂ ତୁ ଧୋଚ୍ଛିଷ୍ଟା ଉତ୍ସୃଷ୍ଟୋଚ୍ଛିଷ୍ଟେ ତ୍ର୍ୟହଂ ପିବେତ୍ ॥

ଅଙ୍ଗିରାଃ—

ଉଦ୍ଭ୍ରଜନମୂତ୍ରଂ ତସ୍ତଂ ଯଃ ସ୍ପୃଶେଦ୍ ବ୍ରାହ୍ମଣଃ ଦ୍ୱିଜଃ ।
ତସ୍ୟ ଶୁଦ୍ଧିର୍ବିଜାନୀୟାତ୍ ପ୍ରାଜାପତ୍ୟେନ କଥ୍ୟତେ । ୩୧୬ ।

ଏବମନ୍ୟାନି ବାକ୍ୟାନି ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଗୁରୁଲଘୁତ୍ୱପ୍ରତିପାଦକାନି ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟାନୁଚ୍ଛିଷ୍ଟକାମକୃତାଦ୍ୟର୍ଥତୟା ବ୍ୟବସ୍ଥାପନୀୟାନି ।

ଇତି ରଜସ୍ୱଲାସ୍ପର୍ଶାସ୍ପର୍ଶପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

—— ——

ଅଥ ଶୁନା ଦଷ୍ଟସ୍ୟ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ବୌଧାୟନଃ—

ଶୁନା ଦଷ୍ଟସ୍ତୁ ଯୋ ବିପ୍ରୋ ନଦୀଂ ଗତ୍ୱା ସମୁଦ୍ରଗାଂ ।
ପ୍ରାଣାୟାମଶତଂ କୁର୍ଯ୍ୟାଦ୍ ଘୃତଂ ପ୍ରାଶ୍ୟ ବିଶୁଧ୍ୟତି । ୩୧୭ ।

ପରାଶରଃ—

ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ତୁ ଶୁନା ଦଷ୍ଟୋ ଜମ୍ବୁକେନ ବୃକେଣ ବା ।
ଉଦିତଂ ଗ୍ରହନକ୍ଷତ୍ରଂ ଦୃଷ୍ଟ୍ବା ସଦ୍ୟଃ ଶୁଚିର୍ଭବେତ୍ । ୩୧୮ ।

ବ୍ରତିନୋ ବିଶେଷମାହ—ବୌଧାୟନः—
ବ୍ରତସ୍ଥ ଶୁନା ଦଷ୍ଟସ୍ତ୍ରିରାତ୍ରମୁପବାସୟେତ୍ ।
ସଘୃତଂ ଯାବକଂ ପୀତ୍ୱା ବ୍ରତଶେଷଂ ସମାପୟେତ୍ । ୩୧୯ ।
ପୁଲସ୍ତ୍ୟः—
—ରଜସ୍ୱଲା ଯଦା ଦଷ୍ଟା ଶୁନା ଜମ୍ବୁକବାୟସୈः ।
ପଞ୍ଚରାତ୍ରଂ ନିରାହାରା ପଞ୍ଚଗବ୍ୟେନ ଶୁଧ୍ୟତି । ୩୨୦ ।
ଶାତାତପः—
ଗବାଂ ଶୃଙ୍ଗୋଦକସ୍ନାନେ ମହାନଦ୍ୟାସ୍ତୁ ସଙ୍ଗମେ ।
ସମୁଦ୍ରଦର୍ଶନେ ଚୈବ ଶୁନାଦଷ୍ଟः ଶୁଚିର୍ଭବେତ୍ । ୩୨୧ ।
ଇତି ଶୁନା ଦଷ୍ଟସ୍ୟ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଅଥ ପାଦପ୍ରତାପନପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।
ପାଦପ୍ରତାପନଂ କୃତ୍ୱା କୃତ୍ୱା ବହ୍ନିମଧସ୍ତଥା ।
କୁଶୈः ସଂମୃଜ୍ୟ ପାଦସ୍ତୁ ଦିନମେକମଭୋଜନଂ । ୩୨୨ ।
ଇତି ପାଦପ୍ରତାପନପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।

ଅଥ ବ୍ରଣେ କୃମ୍ୟୁତ୍ପତ୍ତିପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ।
ଭବିଷ୍ୟପୁରାଣେ—
ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ୟ ବ୍ରଣଦ୍ୱାରେ ପୂୟଶୋଣିତସମ୍ଭବେ ।
କୃମିରୁତ୍ପଦ୍ୟତେ ଯସ୍ୟ ନିଷ୍କୃତି କଥ ତସ୍ୟ ତୁ । ୩୨୩ ।
ଗବାଂ ମୂତ୍ରପୁରୀଷେଣ ତ୍ରିସନ୍ଧ୍ୟଂ ସ୍ନାନମାଚରେତ୍ ।
ଦଧିକ୍ଷୀରଘୃତଂ ପ୍ରାଶ୍ୟ କୃମିଦଷ୍ଟୋ ବିଶୁଧ୍ୟତି । ୩୨୪ ।
ଅଧୋନାଭେः ପ୍ରଦଷ୍ଟସ୍ୟ ଆପାଦତଲମାତ୍ମନः ।
ଏତଦ୍ଧି ନିର୍ଦ୍ଦିଶେତ୍ ପ୍ରାଜ୍ଞः ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତଂ ଖଗାଧିପ । ୩୨୫ ।
ନାଭିକଣ୍ଠାନ୍ତରେ ବୀର ଯଦା ସମୁତ୍ପଦ୍ୟତେ କୃମିः ।